

Jæren tingrett - Dom - TJARE-2013-47716

Instans	Jæren tingrett – Dom
Dato	2017-02-03
Publisert	TJARE-2013-47716
Stikkord	Erstatning. Oppreisning.
Sammendrag	Dommen gjelder krav på erstatning og oppreisning mot Statoil i forbindelse med gjennomføring av integritetsundersøkelser i forbindelse med en intensjonsavtale om aksjeinvesteringer i Biofuel AS.
Saksgang	Jæren tingrett TJARE-2013-47716 (13-047716TVI-JARE). Anket til Gulating lagmannsrett LG-2017-71725.
Parter	Steinar Kolnes, Arne Helvig, Ove Martin Kolnes, United Corporation Company AS v/styreleder Steinar Kolnes og HelCon Ltd v/styreleder Arne Helvig mot Statoil ASA (advokat Kyrre Eggen og advokatfullmektig Eline Thorsrud).
Forfatter	Tingrettsdommer Espen Skjerven.

Innholdsfortegnelse

Jæren tingrett - Dom - TJARE-2013-47716	1
Innholdsfortegnelse.....	2
1. Sakens bakgrunn	3
2. Saksøkerne har i det vesentlige gjort gjeldende:	7
3. Statoil ASA har i det vesentlige gjort gjeldende:	10
4. Rettens vurdering	13
4.1. Oversikt	13
4.2. Beviskrav og bevisbyrde	14
4.3. Kontraktshjelperansvaret.....	14
4.4. Arbeidsgiveransvaret og organansvaret	15
4.5. Nærmere om aktsomhetsvurderingen	16
4.5.1 Juridisk utgangspunkt.....	16
4.5.2 Nærmere om forholdet mellom Statoil og Biofuel AS. Beslutning om IDD-undersøkelse.....	17
4.5.3 Spørsmål om Statoils valg av Diligence var illojal og uaktsom	19
4.5.4 Spørsmål om Statoils håndtering av IDD-rapportene var illojal og uaktsom	20
4.5.5 Spørsmål om Statoil i tiden etter møtet den 30. januar 2009 har handlet illojalt og uaktsom overfor Biofuel AS.....	24
4.5.6 Spørsmål om Quote A er fabrikkert og om Statoil kan holdes ansvarlig for dette	25
4.5.7 Spørsmål om Statoil i eller gjennom media har handlet illojalt eller uaktsomt.	26
5. Sakskostnader	28

Saken gjelder krav om erstatning og oppreisning fra aksjonærene og grunderne i Biofuel AS – Arne Helvig, Steinar Kolnes og Ove Martin Kolnes og tilhørende selskaper – mot Statoil ASA. Kravene har grunnlag i Statoils integritetsundersøkelser (Integrity Due Diligence – IDD) av Biofuel AS, og Statoils håndtering av korrupsjonsopplysninger fra disse undersøkelsene overfor Biofuel AS og media i 2008 og 2009.

1. Sakens bakgrunn

Retten bemerker innledningsvis at saken har en lang historikk mellom partene.

Saksøkerne Steinar Kolnes og Arne Helvig etablerte i 2007, sammen med Finn Byberg, selskapet Biofuel AS. De satt som aksjonærer i styret i Biofuel AS. Høsten 2008 begynte Johan Fredrik Dahle som daglig leder i selskapet, og Jan Reinås tiltrådte som styreleder.

En av hovedaksjonærene i Biofuel AS var Perennial Bioenergy AS.

Biofuel AS eide selskapet Biofuel Africa AS (i dag Solar Harvest Holding AS), som eide selskapet Biofuel Africa Ltd. (i dag Solar Harvest Ltd.). Selskapene var involvert i et prosjekt i Ghana for dyrking av planten jathropa for produksjon av planteolje til bruk i biodiesel. Saksøkeren Ove Martin Kolnes arbeidet for Biofuel AS i en periode fra 2007 med arbeidssted i Ghana.

I 2007 engasjerte Biofuel AS First Securities som tilrettelegger for å hente inn investorer.

I begynnelsen av 2008 ble det etablert kontakt mellom Biofuel AS og Statoil New Energy AS. Statoil New Energy AS var et heleid datterselskap av StatoilHydro, nå Statoil ASA. Retten omtaler i det følgende Statoil New Energy AS som «Statoil».

Statoil inngikk den 10. november 2008 en intensjonsavtale (Term Sheet) med Biofuel AS om fremtidig kapitalinnskudd og erverv av 37% av aksjene i Biofuel AS på visse vilkår.

I henhold til intensjonsavtalen skulle det gjennomføres en rekke undersøkelser av Biofuel AS og datterselskapene, blant annet integritetsundersøkelser (Integrity Due Diligence – IDD).

Statoil engasjerte et britisk granskingsfirma, Diligence, til å utføre IDD-undersøkelsen. Biofuel AS var ikke kjent med hvem som faktisk utførte undersøkelsene.

Diligence avga en IDD-rapport til Statoil den 17.12.2008. Her fremgikk det at en kilde nær Biofuel AS, hadde fortalt at Biofuel AS har brukt en navngitt mellommann til blant annet å bestikke lokale tjenestemenn. Statoil tok dette opp med Biofuel AS i møte den 18. desember 2008. Biofuel AS ble ikke gitt kopi av rapporten.

Statoil kontaktet deretter Diligence med en rekke oppfølgingsspørsmål. Statoil mottok svar på spørsmålene i januar 2009 i en ny foreløpig rapport. Biofuel AS ble ikke gitt kopi av rapporten.

I et møte med Biofuel AS den 30. januar 2009 fremla representanter for Statoil et sladdet sitat fra IDD-rapporten, kalt «Quote A», med slik ordlyd:

«QUOTE A

«Mr XX is the man we use in order to maintain confidential contacts to the Governments of the area. If we have been sure that it was possible to start our project in country YY only with the contact we got from the Tribe we met, this was because Mr. XX brought us to a meeting with a member of a Commission that has the target to deregulate the whole licensing system in country YY. That man, I don't remember his name but he had eyeglasses, assure us that with a little bit of money everything would be alright. Mr XX asked us a sum, we paid it in an envelop, the man had a broad smile and said that we can consider us as his friends. Then Mr XX asked for 10% of that sum and we paid it in despite of the fact that it was a very high fee, but we have been happy because we could start immediately with our work. This is the reason why I accepted to work with Mr XX in some other projects: he's a very (reputable) man in «various countries in the region», has a lot of connections and could be very relevant for our company in the near future.»

Det er uomstridt mellom partene at sitatet kan tolkes slik at det beskriver en korrupsjonshandling.

Statoil besluttet den 4. februar 2009 at selskapet ikke ville investere i Biofuel AS.

First Securities, som var engasjert for å innhente investorer, varslet at selskapet ville trekke seg som tilrettelegger for kapitalutvidelsen dersom ikke korrupsjonsmistanken ble sjekket ut.

Representanter for Biofuel AS og Perennial Bioenergy AS var deretter i dialog med Statoil om IDD rapportene og den negative investeringsbeslutningen. Statoil utleverte ikke rapportene.

I siste halvdel av februar 2009 kom det en rekke oppslag i media om at Statoil hadde trukket seg fra samarbeidet med Biofuel AS, og at det var mistanke om at Biofuel AS eller dets representanter hadde vært involvert i korrupsjon i Ghana. Avisoppslagene fortsatte også et stykke inn i mars 2009.

Den 13. mars 2009 begjærte Biofuel AS oppbud, og selskapet ble tatt under konkursbehandling den 13. mars 2009. I følge den foreløpige innberetningen av 29. april 2009 og sluttinnberetningen av 11. februar 2012, solgte boet fordringer mot datterselskapene Biofuel Africa AS og Biofuel Africa Ltd på totalt kr 25,3 millioner for et beløp på kr 500.000, samtidig som at bostyrer abandonerte aksjene i Biofuel Africa AS i medhold av [konkursloven § 117 b](#). Det fremgår videre av sluttinnberetningen at boet overdro til Steinar Kolnes og Arne Helvig eventuelle krav som boet etter Biofuel AS måtte ha mot Statoil, eller noen av selskapets datterselskaper, «i anledning den prosessen som fant sted mellom selskapene knyttet til investering m.v. forut for konkursen i Biofuel AS». Motytelsen var at boet vil bli tilført 20% av et eventuelt tilkjent erstatningsbeløp ved en rettslig prøving eller forlik i tvisten knyttet til boets krav mot Statoil, eller noen av selskapets datterselskaper.

Den 3. april 2009 henla politiet en anmeldelse mot Statoil for ærekrenkelser.

Ved stevning innkommet Stavanger tingrett 24. november 2009, reiste Steinar Kolnes, Finn Byberg, Arne Helvig og Ove Martin Kolnes privat straffesak mot Statoil med krav om mortifikasjon av Quote A og krav om oppreisning. Biofuel Africa AS og Biofuel Africa Ltd. sluttet seg til søksmålet under saksforberedelsen. Statoil innga tilsva, og gjorde prinsipalt gjeldende at søksmålet måtte avvises, subsidiært at selskapet måtte frifinnes.

Stavanger tingrett avsa den 10. september 2010 kjennelse om avvisning av saken, fordi ingen av saksøkerne kunne anses som fornærmet i saken. Etter anke fra saksøkerne ble avgjørelsen omgjort av Gulating lagmannsrett ved kjennelse av 25. februar 2011 [[LG-2010-160175](#)]. Saksøktes anke over denne kjennelsen ble forkastet av Høyesteretts ankeutvalg ved kjennelse av 27. mars [skal være mai] 2011 [[HR-2011-1081-U](#)].

Under saksforberedelsen for Stavanger tingrett krevde saksøkerne fremlagt IDD-rapportene. Statoil nektet. Ved brev av 23. desember 2011 forkastet Stavanger tingrett begjæringen om utlevering av IDD-rapporten, fordi de ikke var relevante for kravene i saken. Saksøkerne anket beslutningen. Ved kjennelse av 15. mai 2012 ble saksøkernes anke forkastet av Gulating lagmannsrett [[LG-2012-16153](#)]. Kravet om bevisfremleggelse ble ikke tatt til følge. En videre anke til Høyesterett over lagmannsrettens kjennelse ble forkastet i kjennelse den 6. juli 2012 [[HR-2012-1394-U](#)].

Parallelt med mortifikasjonssaken, fremmet Ove Martin Kolnes, Steinar Kolnes, Arne Helvig og Finn Byberg en forliklage mot Statoil med krav om erstatning og oppreisningserstatning. Den 14. mars 2012 innstilte Stavanger Forliksråd saken. Retten bemerker at dette skjedde ca. tre år etter Statoils angivelige erstatningsbetingende handlinger. Det bemerkes også at i den grad foreldelse ble avbrutt ved forliksklagen, ville virkningen opphøre dersom stevning ikke ble fremsatt til tingretten innen ett år etter innstillingen, jf. [tvisteloven § 18-3](#) annet ledd.

Saksøkerne fremmet den 18. oktober 2012 begjæring om bevissikring til Stavanger tingrett. Begjæringen gjaldt bevissikring utenfor rettssak i medhold av [tvisteloven kapittel 28](#). Saksøkt i begjæringen var Statoil, og den gjaldt sikring av den omtalte IDD-rapporten, utarbeidet av det ukjente Company X, og som inneholdt sitatet Quote A. Det er i begjæringen opplyst at spørsmålet om fremleggelse av IDD-rapporten i forbindelse med den private straffesaken var endelig avslått ved Høyesteretts ankeutvalgs kjennelse av 6. juli 2012. Det ble anført at saksøkerne vurderte å ta ut sivil søksmål med krav om erstatning etter fremsettelsen av Quote A, og at dette dannet bakgrunnen for begjæringen om bevissikring.

Hovedforhandlingen i mortifikasjonssaken ble holdt den 21. januar 2013 i Stavanger tingrett, og gikk over tre dager. I dom av 8. februar 2013, ble Statoil frifunnet, både for kravet om mortifikasjon av utsagnet i Quote A og for kravet om oppreisning.

Saksøkerne anket frifinnelsene. Gulating lagmannsrett avsa den 14. mai 2013 [[LG-2013-35472](#)] beslutning om å nekte anken fremmet. Det ble henvist til [straffeprosessloven § 321](#) annet ledd hva angikk den straffeprosessuelle siden av saken om mortifikasjonskravet, og til [tvisteloven § 29-13](#) annet ledd hva angikk det sivilrettslige oppreisningskravet.

Saksøkerne anket nektelsene til Høyesteretts ankeutvalg, som ved kjennelse av 9. september 2013 [[HR-2013-1899-U](#)] forkastet den straffeprosessuelle delen av anken. Den sivilprosessuelle delen av anken ble samme dag besluttet nektet fremmet. [[HR-2013-1900-U](#)]

Stavanger tingrett avsa kjennelse den 24. mai 2013 om at bevissikring i medhold av tvisteloven ikke ble tatt til følge. Avgjørelsen ble ikke påanket.

På vegne av Ove Martin Kolnes, Steinar Kolnes og Arne Helvig, fremmet advokat Per Danielsen den 12. mars 2013 en stevning mot Statoil til Stavanger tingrett med krav om erstatning og oppreisning. Kravene ble angitt til et beløp fastsatt etter rettens skjønn. Det fremgår av stevningen at Statoil, eventuelt selskapets medarbeider, opptrådte forsettlig da korrupsjonsbeskyldningen ble fremsatt den 30. januar 2009, og da beskyldningen spredte seg til media. Videre fremgår det at Statoil opptrådte grovt uaktsomt eller uaktsomt med hensyn til plikten til å undersøke sannhetsgehalten i beskyldningen før den ble fremsatt. Det ble anført at Statoil har opptrådt illojalt, og Statoil er ansvarlig i medhold av arbeidsgiveransvaret. Som hjemmel for kravene ble videre opplyst det ulovfestede culpa-ansvaret og [skadeserstatningsloven § 3-6](#). Prinsipalt ble det fremmet full erstatning for tapet påført utenfor kontrakt, og oppreisning for mediaoppslagene. Subsidiært ble det fremsatt krav om erstatning for den negative kontraktsinteressen. Det ble fremmet erstatning for en rekke tapsposter, herunder for tapte aksjeverdier.

I tilsvaret datert 12. april 2013 fra advokat Kyrre Eggen, påstod Statoil frifinnelse. Det ble vist til at det ikke foreligger noe ansvarsgrunnlag, jf. straffeloven av 1902 [§ 246](#) og [§ 247](#). Det ble blant annet vist til at Statoil handlet rettmessig da Biofuel AS ble orientert om Quote A, både i forhold til den kontraktsmessige lojalitetsplikten og intensjonsavtalen punkt 7.3. Statoil anførte også at det ikke var grunnlag for å bebreide selskapet for sin opptreden ved at Quote A ble formidlet til Biofuel AS. Statoil anførte også at kravet til årsakssammenheng ikke var oppfylt.

Stavanger tingrett holdt planleggingsmøte mellom partene den 26. april 2013. Etter uttalelse fra partene avsa Stavanger tingrett kjennelse den 20. juni 2013 om at saken stanses, jf. [tvisteloven § 16-18](#) første ledd. Begrunnelsen var at resultatet i mortifikasjons- og oppreisningssaken, som var påanket til lagmannsretten, ville kunne ha stor betydning for utfallet i erstatningssaken.

Parallelt med at erstatningssaken var under stansing hos tingretten, fremmet Ove Martin Kolnes, Steinar Kolnes, Arne Helvig, Solar Harvest Holding AS og Solar Harvest Ltd. en ny stevning til Oslo tingrett den 4. august 2014, denne gangen mot staten. De krevde dom for at staten hadde forsømt sine plikter overfor saksøkerne etter [artikkel 6](#) nr. 1 i EMK. De krevde også erstatning for økonomisk tap og oppreisning. Saksøkerne innga 18. november 2014 en korrigering av stevningen. Bakgrunnen for søksmålet var at en dommerfullmektig ved Stavanger tingrett, som hadde hatt tilsyn med mortifikasjonssaken på vegne av en tingrettsdommer, hadde sagt opp sin jobb i Stavanger tingrett 25. september 2012 for å tiltre en stilling i Statoil. Dommerfullmektigen sluttet i Stavanger tingrett den 9. november 2012, og tiltrådte Statoil få dager senere. Ved tilsvaret av 27. oktober 2014 tok staten til motmæle og påstod avvísning av kravet om fastsettelsesdom for krenking av [EMK artikkel 6](#), subsidiært frifinnelse. Staten påstod seg også frifunnet hva angikk de øvrige av saksøkernes krav. Oslo tingrett avsa dom den 26. juni 2015 [[TOSLO-2014-125062](#)] om at dommerfullmektigen i perioden fra ca. 1. juli til ca. 10. november 2012 var inhabil til å behandle mortifikasjons- og oppreisningssaken ved Stavanger tingrett, hvilket krenket saksøkernes rettigheter etter [EMK artikkel 6](#) nr. 1. Staten ble frifunnet for kravet om erstatning og oppreisning. Den 27. juni 2016 avsa Borgarting lagmannsrett [[LB-2015-145784](#)] dom for opphevelse av tingrettens dom om menneskerettighetskrenkelse, og avviste samtidig kravet på fastsettelsesdom for slik menneskerettighetskrenkelse, fordi det ikke var et reelt behov for kravet, jf. tvisteloven [§ 1-3](#) annet ledd. Den 7. november 2016 forkastet Høyesteretts ankeutvalg en anke over avvísningsskjennelsen [[HR-2016-2274-U/HR-2016-2275-U/HR-2016-2276-U](#)].

Sommeren 2015 besluttet Stavanger tingrett igangsettelse av den stansede erstatnings- og oppreisningssaken siden mortifikasjons- og oppreisningssaken var rettskraftig avgjort. Etter begjæring fra saksøkerne, besluttet Stavanger tingrett den 25. august 2015 å overføre saken til Jæren tingrett, jf. [domstoloven § 38](#). Saksøkerne opplyste at de for tiden var selvprosederende.

Jæren tingrett holdt et planleggingsmøte mellom partene den 17. september 2015. Møtet ble holdt som telefonmøte med Steinar Kolnes, Arne Helvig, Ove Martin Kolnes og advokat Kyrre Eggen. Saksøkerne var fortsatt selvprosederende.

Retten tok utgangspunkt i protokollen fra planleggingsmøtet i Stavanger tingrett den 26. april 2013, og ba om å få opplyst status i saken. Saksøkerne anførte at erstatningssaken er en helt annen sak enn mortifikasjons- og oppreisningssaken. Advokat Eggen var ikke enig. Retten ga saksøkerne frist til 8. oktober 2015 med å klargjøre forholdet mellom sakene, og angi status med hensyn til påstand, påstandsgrunnlag og bevis. Saksøkerne etterkom dette i prosesskriv datert 6. oktober 2015. Saksøkerne fastholdt at sakene er ulike. De opplyste at påstandsgrunnlaget var blitt endret etter at stevning fra advokat Danielsen var fremmet, som følge av hovedforhandlingen i mortifikasjonssaken i Stavanger tingrett og nytt vitnemål fra den tidligere ansatte i Statoil, Michael Price, i Oslo tingrett. Saksøkerne la ned påstand om at Statoil betaler erstatning og oppreisning til Steinar Kolnes begrenset oppad til kroner 74.700.000,-; erstatning og oppreisning til Arne Helvig begrenset oppad begrenset til 84.600.000,-; og erstatning og oppreisning til Ove Martin Kolnes begrenset oppad til kroner 8.710.000,-. I tillegg krevde saksøkerne forsinkelsesrenter, regnet fra uttak av forliksklage den 27. januar 2012. Saksøkerne krevde utlevering av IDD-rapportene. De ville imidlertid avvente med å uttale seg om videre fremdrift i saken, til rapportene var fremlagt.

I prosesskriv datert 3. november 2015 fra advokat Kyrre Eggen, krevde Statoil avvisning av saken fordi oppreisningskravene og erstatningskravene var rettskraftig avgjort i Stavanger tingretts rettskraftige dom av 8. februar 2013. Subsidiært la Statoil ned påstand om frifinnelse. Statoil nektet å fremlegge IDD-rapportene, fordi rapportene ikke kunne ha betydning for saken. Under enhver omstendighet begjærte Statoil frifinnende dom under saksforberedelsen, jf. [tvisteloven § 9-8](#), fordi det var klart at saksøkerne ikke for noen del kunne gis medhold.

I brev datert 4. november 2015 ga retten saksøkerne frist til 18. november 2015 om å uttale seg om avvisningsspørsmålet. Retten opplyste samtidig at den ville ta stilling til avvisningsspørsmålet i en kjennelse, og at den ville vente med å ta stilling til bevisvisten, inntil spørsmålet om avvisning var avklart. Retten opplyste også at den foreløpig ikke fant grunn til å avsi frifinnende dom, jf. [tvisteloven § 9-8](#). I samme brev veiledet retten partene om kostnadsoppgave. Retten opplyste også at den ville avsi kjennelse etter skriftlig behandling, med mindre partene krevde at avvisningsspørsmålet skulle behandles muntlig i rettsmøte, jf. [tvisteloven § 9-4](#) fjerde ledd. I prosesskriv datert 16. november 2015 fastholdt saksøkerne at saken måtte fremmes, og forsøkte samtidig å presisere eller forenkle påstandsgrunnlagene etter rettens anmodning i brev av 4. november 2015.

I brev av 18. november 2015 ga retten Statoil frist til 30. november 2015 med å gi ytterligere uttalelse. Samtidig ba retten om en tilbakemelding fra Statoil om avvisningskravet utelukkende var begrunnet med at oppreisningskravene og erstatningskravene var rettskraftig avgjort. Retten viste til at Statoil i prosesskriv datert 3. november 2015 hadde anført at det var Biofuel AS som selskap som hadde erstatningskravet. Retten forstod Statoils anførsel slik at dette ville bli anført som frifinnelsesgrunn og ikke avvisningsgrunn. I samme brev av 18. november 2015 viste retten til at det synes å fremgå av [Rt-2006-765](#) og [Rt-1997-473](#) at aksjonærer (og kreditorer) har adgang til å fremme krav om erstatning for indirekte tap (for aksjonærer et pretendert krav om erstatning for sin andel av selskapets tap). Slik retten forstod saksøkernes prosesskriv datert 6. oktober 2015, kreves blant annet erstatning for tap av aksjeverdier i egenskap som aksjonærer som et indirekte tap; altså et pretendert krav om erstatning for sin andel av selskapets tap. Partene fikk anledning til å uttale seg om dette. Videre i samme brev av 18. november 2015, ba retten saksøkerne om å klargjøre i hvilken egenskap/posisjon de fremmer de enkelte kravene (tapspostene i stevningen) – som aksjonærer, kreditorer og/eller kjøper av selskapets krav.

I prosesskriv datert 29. november 2015 opplyste saksøkerne at de fremmer erstatningskravet i egenskap som personlig fornærmet, aksjeeiere/grundere og kjøpere av selskapets krav. Videre bekreftet Statoil i prosesskriv datert 30.01.2015 at kravet om avvisning utelukkende bygger på at erstatningskravene og oppreisningskravene var rettskraftig avgjort.

I kjennelse av 15. desember 2015 besluttet retten at både erstatningskravene og oppreisningene skulle fremmes til behandling, fordi kravene ikke var rettskraftig avgjort. Retten viste til at kravene i mortifikasjonssaken i Stavanger tingrett, gjaldt mortifikasjon av utsagnet Quote A og oppreisning i forbindelse med en formidling av opplysningene i møtet den 30. januar 2009. Retten mente at saksøkernes pretenderte påstandsgrunnlag for sine krav i saken i Jæren tingrett, i sum var vesensforskjellige fra de påstandsgrunnlag som ble påberopt i saken i Stavanger tingrett. Retten kom dermed til at kravene ikke var de samme i disse to sakene. Kjennelsen ble ikke anket.

Hovedforhandling ble holdt den 9. januar 2017, og gikk over seks rettsdager fra 9. januar til 12. januar 2017 og fra 16. januar til 17. januar 2017. Foruten forklaring fra partene, mottok retten forklaring fra 13 vitner. Det ble ført slike dokumentbevis som fremgår av rettsboken.

Under hovedforhandlingen den 10. januar 2017, fremmet Steinar Kolnes, i egenskap som styreleder, et erstatningskrav på vegne av United Corporation Company AS (registrert på Seychellene) for tapte aksjer i Biofuel AS. Arne Helvig fremmet i egenskap som styreleder, et erstatningskrav på vegne HelCon Ltd (registrert på Seychellene) for tapte aksjer i Biofuel AS. Arne Helvig og Steinar Kolnes fremla et prosesskriv av 9. januar 2017 om dette. Det ble vist til [tvisteloven § 15-3](#). Statoil fikk tid til å vurdere om kumulasjonskravene prosessuelt skulle bestrides.

Under hovedforhandlingen den 11. januar 2017, samtykket advokat Eggen til kumulasjon av kravene fra United Corporation Company AS og HelCon Ltd. Retten tillot at kravene ble fremmet i anledning hovedforhandlingen. Retten viser til rettsboken om den nærmere behandlingen av kumulasjonskravene.

2. Saksøkerne har i det vesentlige gjort gjeldende:

Statoil har opptrådt illojalt og svekefullt overfor Biofuel AS i flere faser.

Kjernen i saken er at Statoil satt ved forhandlingsbordet med Biofuel AS; fremla en korrupsjonsmistanke; og forlot forhandlingsbordet. Statoil hadde lojalitetsplikt til å rydde opp etter seg, eller i det minste å bidra til at Biofuel AS kunne gjøre det.

Statoil har handlet forsettlig eller grovt uaktsomt i innhentingsfasen.

Valget av Diligence var grovt uaktsomt. Statoil hadde ingen kunnskap om Diligence sine underleverandør i Ghana. Diligence hadde ikke kunnskap om Ghana. Selv i rammeavtalen mellom Statoil og Diligence, var ikke Ghana nevnt som et land man kunne gjøre undersøkelser i.

Quote A beskriver et korrupsjonsforhold, og er fabrikkert. Statoil har nektet å opplyse identiteten til opphavet til Quote A. Under hovedforhandlingen viser dette seg å være en navngitt italiensk journalist, som var brukt av Diligence som underleverandør.

Statoil har ikke hatt, men burde hatt, kontroll med Diligence og deres underleverandører, jf. rammeavtalen med Diligence pkt 6.4. Enten har Statoil visst om den italienske journalisten, eller så har de handlet i strid med rammeavtalen. Statoil kunne og burde gjort seg kjent med underleverandørene.

Diligence og Statoil er rundlurt. Verken det tidligere styremedlemmet i Perennial Bioenergy AS, eller Trefor Williams fra Diligence, har snakket med eller møtt den italienske journalisten. Statoil har ikke ført journalisten som vitne, fordi journalisten ville måtte innrømme at Quote A var falskt. Styremedlemmet i Perennial Bioenergy AS og mellommannen i Quote A, har vært styremedlemmer i samme selskap i 2004–2005. Ellers har det ikke vært noen forbindelser mellom dem. Journalisten har ingen troverdighet. Han har fått penger av Diligence til å hente inn opplysninger, og han har fått penger for å trykke opplysninger om IDD-prosessen i en senere artikkel.

Statoil hadde plikt til å opplyse saken på redelig vis etter tvisteloven. De har holdt tilbake opplysninger om IDD-undersøkelsene helt til siste dag i hovedforhandlingen. Saksøkerne har hatt mistanke om at den italienske journalisten har vært involvert, men kunne ikke vite det.

Det kan være at Statoil allerede i møtet den 30. januar 2009 visste at opplysningene var uriktige. I alle fall etter dette tidspunktet, visste Statoil, eller så måtte de vite det, at opplysningene var uriktige. Statoil burde kvalitetssikret opplysningene før de ble formidlet til Biofuel AS.

Det er en rekke åpenbare feil og svakheter i IDD rapporten. For eksempel skal mellommannen ha vært fra det fransktalende Guinea, mens Ghana er et engelsktalende land. Biofuel AS hadde ingen behov for mellommannen. Videre er det ingen som gjør arbeid gratis. Diligence må ha brukt penger på underleverandører, som de har kalt «intelligence sources». Det svekker troverdigheten av opplysningene. Det er også absurd at noen i Biofuel AS skal ha bistått i det politiske valget i Ghana. Biofuel AS hadde ikke en gang kontor i Accra. Biofuel AS hadde kontakt med myndighetsorganer, men hadde ingen påvirkningskraft. Biofuels virksomhet falt også totalt utenfor myndighetsområdet til National Petroleum Authority.

Statoil har handlet forsettlig eller grovt uaktsomt da Quote A ble fremlagt. Quote A skulle aldri blitt fremlagt til Biofuel AS. Skaden skjedde ved fremleggelsen. Statoil forstod eller måtte forstå at opplysningene var fabrikkerte. Statoil hadde ingen myndighet til å legge frem korrupsjonsbeskyldningene til Biofuel AS. Intensjonsavtalen (Term Sheet) ga ikke Statoil rett til dette. Statoil var heller ikke i noen nødrettssituasjon. Det eneste som stod på spill for Statoil, var å tape en kontrakt. Møtet mellom Statoil og Biofuel AS den 30. januar 2009 skulle aldri funnet sted. Intensjonsavtalen ga Statoil en plikt til å ivareta Biofuel AS sine interesser. Det var ikke Biofuel AS interesse å få forelagt en anonymisert Quote A.

Når Statoil først la frem korrupsjonsbeskyldningene, var det grovt uaktsomt av selskapet å ikke fremlegge alt. Det er den som formidler eller som er opphavet til mistanken, som må bære ansvaret for å oppklare mistanken. Biofuel AS hadde regnskaper i orden og et profesjonelt styre. Ingen involverte i Biofuel AS hadde kriminell bakgrunn. Det var ikke grunn til å stille spørsmål om Biofuel AS sin virksomhet. Statoil kunne også gått til politiet, og da ville opplysningene blitt etterforsket på en skikkelig måte. I stedet for å presentere et anonymt Quote A til Biofuel AS, burde Statoil gått til politiet uten å underrette Biofuel AS. Dersom politiet hadde henlagt saken, kunne Statoil tatt en investeringsbeslutning på dette grunnlag. Dersom Statoil hadde truffet en positiv investeringsbeslutning, kunne partene sammen arbeidet for å avklare Quote A.

Dersom retten mener at Statoil hadde plikt til å fremlegge Quote A, måtte all informasjon bli gitt, jf. Term Sheet punkt 7.3. Bestemmelsen må forstås slik at alt eller ingenting måtte fremlegges. Statoil burde ha bidratt til å etterforske opplysningene, eller gitt Biofuel AS alle opplysningene.

Statoil har handlet forsettlig eller grovt uaktsomt i perioden etter 30. januar 2009.

Oppslaget i Stavanger Aftenblad den 23. februar 2009, om at Statoil mistenker Biofuel for korrupsjon, ville aldri blitt til, hvis ikke Statoil var kilden.

Biofuel AS og Dahle ønsket en koordinert mediauttalelse med Statoil, men Statoil medvirket ikke. Det burde vært fremsatt en felles uttalelse til media om at det ikke var grunn til korrupsjonsmistanke. Statoil burde avkreftet Quote A i media. Statoil hadde lojalitetsplikt til å begrense skadene. Statoil løy i media om at de ikke har holdt noe skjult for Biofuel AS. Statoil etterlot et inntrykk av at all informasjon var gitt, og de bekreftet derved at Biofuel AS eller dets representanter sannsynligvis har begått korrupsjon.

Ingen fra Biofuel AS eller Perennial Bioenergy AS hadde noen interesse av å gå til media om korrupsjonsmistanke. Selskapene hadde alt å tape på det. Det er mulig at noen av underleverandørene til Diligence i Ghana, har tatt kontakt med Stavanger Aftenblad, og Statoil hefter i tilfelle for disse etter reglene om identifikasjon.

Biofuel AS hadde inntrykk av at de satt i reelle forhandlinger med Statoil frem til og med 24. februar 2009, men det viste seg å være feil. Statoil har ikke samarbeidet med Biofuel AS, men motarbeidet Biofuel AS med alle midler.

Statoil kan klandres etter alminnelige erstatningsregler. Statoil har også opptrådt i strid med god forretningsskikk og i strid med urimelige forretningsmetoder, jf. [markedsføringsloven § 25](#) og [verdipapirhandelloven § 3-9](#) første ledd, jf. [§ 3-1](#) første ledd annet punktum.

Statoil visste at Biofuel AS var et oppstartsselskap. Selskapet var i emisjon. Korrupsjonsbeskyldningene var ødeleggende. Verdipapirhandellovens bestemmelser forutsetter ikke at det ble en handel. Det anføres imidlertid ikke at Statoil har brukt opplysninger for at Statoil eller andre konkrete skal få billigere aksjer.

Statoil er ansvarlig for sine kontraktsmedhjelperes handlinger for å oppfylle sine forpliktelser over Biofuel AS på samme måte som om disse handlingene var foretatt av Statoil selv, jf. kontraktsmedhjelperansvaret. Diligence har handlet uaktsomt. De hadde ingen grunn til å betvile Quote A. Diligence skulle heller aldri brukt den italienske journalisten. Journalisten har handlet forsettlig og fabrikkert Quote A.

Thorstensen, Price, Orestis og andre ansatte i Statoil har handlet forsettlig eller grovt uaktsomt. Statoil er ansvarlig for deres handlinger etter arbeidsgiveransvaret i [skadeserstatningsloven § 2-1](#).

Statoil er også ansvarlig for handlingene til Integrity Department og Legal Department etter den ulovfestede regelen om organansvaret. Det anføres ikke at styret og konsernsjefen i Statoil handlet klanderverdig. Statoil skal identifiseres med Diligence og dens underleverandører etter reglene om aktiv identifikasjon.

Erstatningskravene fra United Corporation Company AS og HelCon Ltd. er ikke foreldet.

Gamle erstatningskrav kan gjøres gjeldende på grunn av uvitenhet. Foreldelsesfristen begynte å løpe da de ble kjent med IDD rapportene. Det var først da selskapene fikk kunnskap om den erstatningsbetingende handlingen. Det er Statoil som kan klandres for at opplysningene kom så sent.

Handlingene er erstatningsbetingende både enkeltvis, og samlet sett. Fremdeles er ikke saken godt nok opplyst på grunn av Statoils manglende medvirkning.

Saksøkernes tap står i en påregnelig og adekvat årsakssammenheng med de ansvarsbetingende handlinger. Biofuel AS ville ikke gått konkurs, dersom man tenker seg Quote A borte. Dersom Statoil hadde avkreftet mistanken i media, ville ikke Biofuel AS gått konkurs. Thorstensen bekreftet at Statoil ikke ville bidra med avklaringer den 13. mars 2009. Biofuel AS hadde sterke interesserte investorer. De ville fått investorer fra First Securities sitt nettverk. Finnfund skulle styrebehandle investering i Biofuel AS den 5. februar 2009. Neste Oil var interessert. Det samme var Hafslund Venture.

Det er Statoil som må bevise at Biofuel AS ville gått konkurs uansett.

Tapet er påregnelig og adekvat.

Ad. økonomisk tap.

Saksøkerne krever erstattet tapte aksjeverdier i Biofuel AS. Steinar Kolnes krever erstatning for tap av 236 667 aksjer. Arne Helvig eide 166 667 aksjer sammen med sin ektefelle. Han krever erstattet halvparten av aksjene. Ove Martin Kolnes krever erstatning for tap av 10 000 aksjer. HelCon Ltd krever erstatning for tap av 1 705 000 aksjer. United Corporation Company AS krever erstatning for tap av 1 928 500 aksjer. Alle saksøkerne krever i tillegg erstatning for avsavnsrente fra og med 31. januar 2009 til dommens oppfyllelsesdato.

Saksøkerne var grundere i Biofuel AS, og deres aksjer må ha et særskilt beskyttet vern, fordi aksjene ikke kan realiseres like lett som andres aksjer. Grunderne blir mer identifisert med selskapet enn andre aksjonærer. Aksjene skal verdsettes etter markedspris. Det er den siste omsatte aksjeverdien som skal legges til grunn, som var emisjonskursen i 2007 på kr 6,-. Det er vanskelig å bestemme den reelle verdien på handlingstidspunktet. Inngangsverdien er ikke avgjørende.

Saksøkerne krever også erstattet tapte arbeidsinntekter fastsatt etter rettens skjønn som følge av konkursen i Biofuel AS. Steinar Kolnes krever erstattet inntektstap for april til juni 2009 på totalt ca. kr 100.000.

Arne Helvig krever erstattet inntektstap for perioden 13. mars 2009 til og med juni 2009, da han mottok støtte fra NAV. Tapet utgjør kr 198.000, fordelt på kr 66.000 per måned.

Ove Martin Kolnes krever erstattet inntektstap med kr 480.000 for perioden mars 2009 til mars 2010.

Stenar Kolnes og Arne Helvig krever erstatning, med en halvpart hver, av tap som Biofuel AS ble påført, og som de kjøpte av konkursboet til Biofuel AS. Det ene kravet gjelder lån fra Biofuel AS til Biofuel Africa Ltd og Biofuel Africa AS på til sammen 25,3 millioner kroner. Det andre kravet gjelder tap av aksjene til Biofuel AS i Biofuel Africa AS med kr 280.000. Det tredje kravet gjelder tap av aksjene til Biofuel AS i Biofuel Ltd med kr 8.484.182,56. Dette er beregnet etter USD 993 464 til en vekslingskurs på NOK 8,54. Det fjerde kravet beløper seg til kr 1.200.000, og gjelder 200 000 aksjer som Biofuel AS eide i eget selskap. Kursen er satt til kr 6. I alle disse kravene går et samlet fradrag på kr 500.000, som er ervervssummen til Helvig og Kolnes overfor boet. I tillegg krevde Steinar Kolnes og Helvig avsavnsrente fra og med 31.01.2009 til dommens oppfyllelsesdato.

Ove Martin Kolnes, Steinar Kolnes og Arne Helvig krever oppreisning fastsatt etter rettens skjønn.

[Skadeserstatningsloven § 3-6](#) om oppreisning kommer til anvendelse på den klanderverdige fremleggelsen av Quote A samtidig som at Statoil holdt tilbake informasjon IDD-rapportene overfor Biofuel AS. Statoils handling påførte saksøkerne som grundere, mistanke om korrupsjon. [Skadeserstatningsloven § 3-6](#) kommer også til anvendelse på debattinnlegget fra informasjonssjef Johansen den 9. mars 2009. Innlegget brøt privatlivets fred og ære. Saksøkerne led et omdømmetap. Overtredelse av straffeloven [§ 247](#) anføres imidlertid ikke.

Stenar Kolnes sin påstand:

1. Statoil ASA dømmes til å betale erstatning til Steinar Kolnes for hans inntektstap fastsatt etter rettens skjønn.
2. Statoil ASA dømmes til å betale erstatning til Steinar Kolnes for hans andel av Bioful AS sine krav mot Biofuel Africa Ltd (i dag Solar Harvest Ltd); krav mot Biofuel Africa AS (i dag Solar Harvest AS);

aksjekapital i Biofuel Africa Ltd (i dag Solar Harvest Ltd); Biofuel Africa AS (i dag Solar Harvest AS); og Biofuel AS egne aksjer i Biofuel AS med til sammen kroner 17 382 091, i tillegg til avsavnsrente fra og med 31. januar 2009 til dommens oppfyllelsesdato.

3. Statoil ASA dømmes til å betale erstatning til Steinar Kolnes for hans tap av 236 667 aksjer i Biofuel AS til en pris fastsatt etter rettens skjønn, men oppad begrenset til kr 6,00 per aksje, i tillegg til avsavnsrente fra og med 31. januar 2009 til dommens oppfyllelsesdato.
4. Statoil ASA dømmes til å betale Steinar Kolnes oppreisning fastsatt etter rettens skjønn.
5. Statoil ASA dømmes til å betale sakens kostnader.

Arne Helvigs påstand:

1. Statoil ASA dømmes til å betale erstatning til Arne Helvig for hans inntektstap fastsatt etter rettens skjønn.
2. Statoil ASA dømmes til å betale erstatning til Arne Helvig for hans andel av Biofuel AS sine krav mot Biofuel Africa Ltd (i dag Solar Harvest Ltd); krav mot Biofuel Africa AS (i dag Solar Harvest AS); aksjekapital i Biofuel Africa Ltd (i dag Solar Harvest Ltd); Biofuel Africa AS (i dag Solar Harvest AS); og Biofuel AS egne aksjer i Biofuel AS med til sammen kroner 17 382 091, i tillegg til avsavnsrente fra og med 31. januar 2009 til dommens oppfyllelsesdato.
3. Statoil ASA dømmes til å betale erstatning til Arne Helvig for hans tap av 50% av 166 667 aksjer i Biofuel AS til en pris fastsatt etter rettens skjønn, men oppad begrenset til kr 6,00 per aksje, i tillegg til avsavnsrente fra og med 31. januar 2009 til dommens oppfyllelsesdato.
4. Statoil ASA dømmes til å betale Arne Helvig oppreisning fastsatt etter rettens skjønn.
5. Statoil ASA dømmes til å betale sakens kostnader.

Ove Martin Kolnes sin påstand:

1. Statoil ASA dømmes til å betale erstatning til Ove Martin Kolnes for hans inntektstap fastsatt etter rettens skjønn
2. Statoil ASA dømmes til å betale erstatning til Ove Martin Kolnes for hans tap av 10 000 aksjer i Biofuel AS til en pris fastsatt etter rettens skjønn, men oppad begrenset til kr 6,00 per aksje, i tillegg til avsavnsrente fra og med 31. januar 2009 til dommens oppfyllelsesdato.
3. Statoil ASA dømmes til å betale Ove Martin Kolnes oppreisning fastsatt etter rettens skjønn.
4. Statoil ASA dømmes til å betale sakens kostnader.

HelCon Ltd sin påstand:

1. Statoil ASA dømmes til å betale erstatning til HelCon Ltd for selskapets tap av 1 705 000 aksjer i Biofuel AS til en pris fastsatt etter rettens skjønn, men oppad begrenset til kr 6,00 per aksje, i tillegg til avsavnsrente fra og med 31. januar 2009 til dommens oppfyllelsesdato.
2. Statoil ASA dømmes til å betale sakens kostnader.

United Corporation Company AS sin påstand:

1. Statoil ASA dømmes til å betale erstatning til United Corporation Company AS for selskapets tap av 1 928 500 aksjer i Biofuel AS til en pris fastsatt etter rettens skjønn, men oppad begrenset til kr 6,00 per aksje, i tillegg til avsavnsrente fra og med 31. januar 2009 til dommens oppfyllelsesdato.
2. Statoil ASA dømmes til å betale sakens kostnader.

3. Statoil ASA har i det vesentlige gjort gjeldende:

Vilkårene for erstatning – at det må foreligge et ansvarsgrunnlag, økonomisk tap og adekvat årsakssammenheng mellom ansvarsgrunnlaget og økonomisk tap – er ikke oppfylt.

Statoil har aldri forpliktet seg til å investere i Biofuel AS. En beslutning fra Statoil om å investere i Biofuel AS, måtte tas på et høyt kommersielt nivå.

Statoil hadde en rekke forutsetninger for å investere i Biofuel AS; økonomiske, forretningsmessige, miljømessige og integritetsmessige forutsetninger.

Det ligger i sakens natur at det kan oppdages forhold eller omstendigheter som kan medføre skade på det selskap som er gjenstand for en DD. Det ligger også i sakens natur at forhold som avdekkes i en DD-prosess, formidles til det selskap som er gjenstand for DD. I vår sak er dette uttrykkelig avtalt i Term Sheet. Biofuel AS har gjort seg selv til gjenstand for en DD-prosess, og har akseptert risikoen for at risikoforhold oppdages og formidles til selskapet, jf. Term Sheet artikkel 7 tredje ledd.

Som et klart utgangspunkt kan det ikke være uaktsomt å formidle risikoaspekter til det selskap som er gjenstand for undersøkelser. Terskelen for ansvar må være høy i en DD-prosess.

Statoil har handlet aktsomt i alle relasjoner overfor Biofuel AS.

Det var nødvendig å gjennomføre en IDD-undersøkelse. Statoil gjennomførte en DD-prosess mot et selskap de vurderte å investere i.

Statoil hadde ikke kapasitet til å gjennomføre IDD-undersøkelser av alle potensielle selskaper de ville investere i, eller samarbeide med. Statoil satte bort slike oppdrag til eksterne, blant annet til Diligence.

Det var aktsomt å velge Diligence. Diligence var en av de respekterte aktørene i markedet.

Statoil gjennomgikk den første IDD-rapporten på en kritisk måte. Statoil tok opp de sentrale deler av rapporten med Biofuel AS den 18. desember 2009. Statoil stilte deretter en rekke oppfølgingsspørsmål til Diligence. Statoil forholdt seg til de to aktørene, Biofuel AS og Diligence, som kunne ha ytterligere informasjon.

Etter mottak av den andre IDD-rapporten, formidlet Statoil Quote A til Biofuel AS i møte den 30. januar 2009. Hensikten var å gi Biofuel AS anledning til å avklare forholdet, og eventuelt rydde opp.

Statoils formidling av Quote A til Biofuel AS var aktsom. Selskapet var forpliktet til å formidle Quote A, både i medhold av Term Sheet artikkel 7 tredje ledd og lojalitetshensyn. Statoil kunne blitt eksponert for kritikk og ansvar, dersom de hadde valgt å ikke formidle Quote A til Biofuel AS.

Biofuel AS fikk alle relevante opplysninger. I møtene den 18. desember 2008 og den 30. januar 2009 fikk Biofuel AS vite hvem mellommannen var med navn. I sistnevnte møte fikk Biofuel AS også vite at et styremedlem i Pennial Bioenergy AS var kilden bak Quote A.

Gjennom Kluge og advokat Thomas Abrahamsen, fikk Biofuel AS vite mer om forholdet i Quote A enn hva Statoil selv visste.

Statoil visste ikke, før sen kveldstid den 11. januar 2017, navnet på den personen som skal ha snakket med styremedlemmet som uttalte Quote A.

Gjennom intensjonsavtalen gikk Biofuel AS frivillig med på at Statoil kunne undersøke selskapet for å oppdage eller oppklare forhold – før beslutninger skulle treffes om investeringer. Statoils hensikt med prosessen har aldri vært å skade Biofuel AS eller stanse investeringsprosessen, men for å oppdage og avklare forhold av betydning for investeringen. Det er mulig at en avklaring av Quote A, typisk gjennom gransking, ville muliggjort investeringer fra Statoils side. Fra Statoils side var Quote A ingen beskyldning mot Biofuel AS, men en bekymring som måtte avklares.

Statoil formidlet Quote A til én person, daglig leder Dahle i Biofuel AS, i et lukket privat rom.

Biofuel AS hadde mange alternative handlinger for å redusere risikoen for skade. Daglig leder Dahle kunne redusert kretsen av personer som fikk vite om Quote A. At han valgte å involvere eier Perennial Bioenergy, økte risikoen for spredning av saken til media. Biofuel AS kunne gjennomført en gransking for å avklare forholdet. Det er Biofuel AS sin risiko, og eiernes risiko, for at Biofuel AS ikke hadde tid og penger til å gjennomføre en full gransking på det tidspunktet. Dahle hadde ingen plikt til å spre opplysningene videre til aksjonærene før opplysningene ble avklart.

Statoil har ikke uttalt noe ærekrenkende eller uaktsomt i media. Statoil har heller ikke uttalt noe usant til media. Statoil hadde ingen grunnlag for å avkrefte eller avklare Quote A. Det ville først krevd en gransking. Det er en udokumentert og grunnløs påstand at Statoil har lekket saken til media, og at Statoil har beskyldt Biofuel AS for korrupsjon. Det er en grunnløs anførsel at Statoil har bekreftet korrupsjonsmistanke i media; og at Statoil har vært årsak til at saken ble trykket. Statoil har ikke uttalt seg uriktig i media. Statoil har ikke villedet markedet.

Advokat Abrahamsen forklarte at han anbefalte til Biofuel AS gransking av forholdet, men at han fikk til svar fra Biofuel AS/Perennial Bioenergy AS at gransking ikke lot seg gjøre. Abrahamsen forklarte at hans undersøkelser ikke var tilstrekkelige for å avklare Quote A.

Statoil kan ikke pålegges ansvar for ikke å ha snakket usant i media. Statoil handlet aktsomt i media, og uttalte at den negative investeringsbeslutning var basert på en helhetsvurdering, se uttalelser til Aftenbladet den 23. februar 2009, den 4. mars 2009 og den 9. mars 2009. Statoil har i media avkreftet at de har beskyldt Biofuel AS for korrupsjon. Heller ikke Biofuel AS har bebreidet Statoil i media, se oppslag den 23. februar 2009.

Diligence har rapportert sine funn, og det er ingen bevis for at Diligence eller Statoil fabrikkerte Quote A. Diligence sendte ikke alle sine opplysninger til Statoil i ufiltrert stand. Diligence vurderte på forhånd troverdigheten av opplysningene. Selv om det bare var én kilde til Quote A, valgte Diligence å formidle det til Statoil, dels fordi opplysningen var alvorlig, og dels fordi den italienske journalisten som arbeidet for Diligence ble ansett som troverdig. Diligence hadde ingen motiv for å fabrikke opplysninger. Det ville vært ødeleggende for Diligences muligheter til senere oppdrag.

Statoil har aldri påstått at situasjonen i Quote A har skjedd. Til tross for at Statoil ikke var forpliktet til det, fulgte Statoil opp Biofuel AS og hovedaksjonær i etterkant av Statoils negative investeringsbeslutning.

Statoil hadde ingen plikt til å granske Quote A, fordi Statoil traff en negativ investeringsbeslutning. Risikoen for DD-undersøkelser, skal ikke flyttes over til den som gjennomfører DD undersøkelsen. Statoil hadde heller ikke ansvar for Biofuel AS sin økonomi og drift. Biofuel AS kunne ikke forvente at Statoil skulle redde Biofuel AS fra konkurs.

Statoil hadde ingen reelle handlingsalternativer. Om Statoil hadde anmeldt Quote A til politiet, ville ikke det bedret situasjonen. Det ville uansett vært risiko for at Quote A ble kjent for Biofuel AS og for offentligheten i media.

Statoil kunne ikke legge frem IDD-rapportene i sin helhet på grunn av konfidensialitetsavtalen med Diligence.

Statoil har handlet lojalt, både i samsvar med Term Sheet og underveis. Statoil har lojalt forklart Biofuel AS hva som må gjøres for å sjekke ut det røde flagget. Statoil har gjennomført en rekke oppfølgingsmøter med Biofuel AS og Perennial for å forklare Statoil sine forretningsmessige vurderinger og råd om veien videre.

[Markedsføringsloven § 25](#) tilfører ikke noe nytt i forhold til vurderingen av det alminnelige uaktsomhetsansvaret.

[Verdipapirhandelloven § 3-9](#) er ikke anvendelig og relevant som rettslig ansvarsgrunnlag, dels fordi det ikke er tale om forretningsmetoder, og dels fordi det ikke er tale om handel i finansielle instrumenter. Statoil har ikke formidlet Quote A eller kommet med uttalelser i media i hensikt å handle.

Det er ikke rettslig grunnlag for å identifisere Diligence med Statoil. Diligence er ikke arbeidstaker og faller ikke under arbeidsgiveransvaret. Diligence oppfylte ingen kontraktsforpliktelse som Statoil hadde overfor Biofuel AS, slik at kontraktsmedhjelperansvaret ikke er anvendelig. Organansvaret kommer ikke til anvendelse, og er ikke relevant for identifikasjonsspørsmålet. Diligence har ingenting med ledelsen å gjøre. Organansvaret rammer ikke handlinger på avdelingsnivå.

Aktiv identifikasjon er ikke et selvstendig ansvarsgrunnlag.

Kravene fra United Corporations Company AS og HelCon Ltd. var foreldet senest 14. mars 2012, jf. [foreldelsesloven § 9](#). Selskapene trådte inn som parter under hovedforhandlingen. Det er dette tidspunktet som er fristavbrytende etter foreldelsesloven. Saksøkernes forliksklage avbrøt ikke foreldelsesfristen for selskapenes krav.

Foreldelsesfristen startet da skadelidte fikk eller burde skaffet seg kunnskap om skaden og den ansvarlige. Den angivelige ansvarlige var Statoil, og det hadde saksøkerne kunnskap om. At de ikke fikk vite om Diligence før på et senere tidspunkt, er ikke avgjørende. De personlige saksøkerne hadde kunnskap om skaden og den ansvarlige, senest den 13. mars 2009. Alle tap – skaden – er avledet av konkursen i Biofuel AS. Få dager før treårsfristens utløp, tok de personlige saksøkerne ut forliksklage, og var således meget bevisst foreldelsesproblematikken.

Oppreisningskravet basert på [skadeserstatningsloven § 3-6](#) knyttet til formidlingen av Quote A, er rettskraftig avgjort i mortifikasjonsdommen. De øvrige rettslige grunnlagene i markedsføringsloven og verdipapirhandelloven, gir ikke grunnlag for oppreisning.

Det økonomiske tapet er ikke dokumentert. Saksøkerne har sett bort fra egenrisiko med sine investeringer i Biofuel AS. Saksøkerne kan ikke som aksjonærer påberope seg selskapets tap.

Det foreligger ingen årsakssammenheng med et økonomisk tap. Årsaken til Biofuel AS sin konkurs, var Biofuel AS sin vanskelige økonomiske situasjon. Sommeren 2008 ble det skutt inn 7,5 millioner kroner i Biofuel AS. Likviditeten var over ved årsskiftet 2008. Det var aksjonærlån som holdt selskapet flytende. Helvig fikk ikke lønn fra oktober 2008. Selskapet var nær konkurs. Per 23. februar 2009 fremgår det av en presentasjon fra eiermøte i Biofuel AS at oppbud var nødvendig, dersom selskapet ikke ble tilført mer kapital. Oppbudsbegjæringen var forberedt allerede 27. februar 2009. Konkursvarsel ble fremmet av Steinar Kolnes den 17. februar 2009.

Det er ikke IDD-undersøkelsene som forårsaket konkursen. Det er ikke ført noen troverdige bevis for at andre investorer ville investert i Biofuel AS, dersom Statoil hadde fattet en negativ investeringsbeslutning. Det er mulig at andre investorer, FinnFund, Hafslund Venture, og Perennial ville ha investert, dersom Statoil traff en positiv investeringsbeslutning. Statoil hadde uansett rett til å treffe en negativ beslutning, og dette var basert på en helhetsvurdering. Selv en negativ beslutning uten Quote A, ville ikke reddet Biofuel AS. På det tidspunktet var det finanskrise, og det var umulig å skaffe risikokapital. Quote A kunne avklares gjennom en gransking. Biofuel AS og selskapets eiere kunne gjennomført en gransking. Dette ble ikke gjort. Under enhver omstendighet var ikke formidlingen av Quote A til Dahle, en årsak til Biofuel AS sin konkurs.

Det mediaoppslaget som saksøkerne har klaget mest på, kom 9. mars 2009. Det kom etter at styremedlemmene hadde fratrådt den 3. mars 2009. Konkursen var allerede besluttet fra Biofuel AS sin side, og ble iverksatt den 13. mars 2009.

Saksøkerne hadde også tapsbegrensningsplikt. Det kunne vært gjennomført en gransking.

Aksjetapet er udokumentert. Det er ikke fremlagt dokumentasjon på eierskap. Aksjene hadde heller ingen verdi i perioden desember 2008 til februar 2009. Biofuel AS var på konkursens rand.

Datterselskapenes forpliktelser til å betale tilbake lån til Biofuel AS har ingenting med Statoil å gjøre, Tilsvarende gjelder Biofuel AS sine aksjer i datterselskapene og i eget selskap. De personlige saksøkerne har overtatt eiendeler og aksjer i datterselskapene – mot å ha betalt kr 500.000.

Innteksttap er ikke dokumentert.

Påstanden til Statoil ASA:

1. Statoil frifinnes.
2. Steinar Kolnes, Arne Helvig, Ove Martin Kolnes, United Corporation Company AS og HelCon Ltd dømmes in solidum til å erstatte Statoil ASAs sakskostnader.

4. Rettens vurdering

4.1. Oversikt

Saksøkerne Arne Helvig, Steinar Kolnes og Ove Martin Kolnes har fremmet krav om erstatning og oppreisning mot Statoil, mens United Corporation Company AS og HelCon Ltd har fremmet krav om erstatning.

Erstatningskravene fra Arne Helvig, Steinar Kolnes og Ove Martin Kolnes gjelder tapte arbeidsinntekter som følge av konkurs i Biofuel AS og erstatning for tapte aksjer i Biofuel AS som følge av konkursen. Arne Helvig og Steinar Kolnes har i tillegg fremmet krav om erstatning for tap hos Biofuel AS, og som de mener er overdratt til dem fra Biofuel AS dets konkursbo. Erstatningskravene fra United Corporation Company AS og HelCon Ltd. gjelder utelukkende tapte aksjer i Biofuel AS som følge av konkursen.

Innledningsvis bemerkes kort vilkårene for erstatningsansvar. Det må foreligge et ansvarsgrunnlag hos skadevolder (her Statoil) som står i en påregnelig og adekvat årsakssammenheng med et økonomisk tap hos skadelidte (her saksøkerne / Biofuel AS).

De påberopte erstatningskravene bygger på det samme ansvarsgrunnlaget – det er rettet de samme bebreidelser mot Statoil i anledning selskapets integritetsundersøkelser (Integrity Due Diligence) av Biofuel AS i 2008 og 2009.

Innledningsvis bemerker retten overordnet at saksøkerne har anført flere ansvarsgrunnlag for erstatningskravene: organansvar etter ulovfestet erstatningsrett, arbeidsgiveransvar etter [skadeserstatningsloven § 2-1](#) og kontraktshjelperansvaret. Disse grunnlagene vil bli behandlet nedenfor, men først knyttes noen bemerkninger til beviskrav og bevisbyrde.

4.2. Beviskrav og bevisbyrde

Som utgangspunkt skal retten legge til grunn det faktum som er mest sannsynlig. Ved vurderingen må det legges særlig vekt på de tidsnære bevis.

Retten bygger på at det er saksøkerne som har bevisbyrden, og som må bevise at vilkårene for erstatning foreligger. Retten fremhever dette, fordi saksøkerne har anført at det er Statoil som har bevisbyrden – i alle fall for at det foreligger årsakssammenheng.

Saksøkerne mener at det er Statoil som må bevise at Biofuel AS ville gått konkurs, dersom man tenker seg selskapets ansvarsbetingende handlinger borte. Retten viser til [Rt-2007-817 avsnitt 39](#) og 44, hvor det fremgår at rettspraksis har lagt til grunn at spørsmålet om det foreligger erstatningsmessig årsakssammenheng, må avgjøres ut fra hva som finnes mest sannsynlig. Hvis det er tvil om dette, må bevisbyrden påhvile skadelidte. Retten understreker at disse synspunkter om bevisbyrde, gjelder alle vilkårene for erstatning, jf. også [Rt-2015-545 avsnitt 55](#).

Som det fremgår av [Rt-2007-817 avsnitt 45](#) kan det være grunnlag for å snu bevisbyrden dersom skadevolderen har gjort seg skyldig i sterkt klanderverdig forhold. Det er imidlertid ikke tilstrekkelig til å snu bevisbyrden at den ene parten beskyldes for å ha utvist grov skyld, se for eksempel [LB-2012-174330](#). Retten nøyer seg med å vise til at vår sak gjelder brudd på lojalitetsplikt i en tidligere fase av kontraktsforhandlinger. Saksøkernes anførsler om bebreidelser mot Statoil, er ikke grunnlag for å snu bevisbyrden for noen av erstatningsvilkårene.

Som det fremgår videre av [Rt-2007-817 avsnitt 47](#), er det i enkelte avgjørelser lagt til grunn at skadevolder har bevisbyrden dersom det anføres at skaden uansett ville ha inntrådt av andre årsaker enn den handling skadevolderen er ansvarlig for. De fleste av disse sakene gjaldt personskader, jf. [Rt-2001-320](#) og [Rt-2003-338](#) med videre henvisninger, men det finnes også enkelte liknende avgjørelser om formuestap, jf. [Rt-1996-1718](#) og [Rt-1998-186](#). Saksøkerne har påberopt sistnevnte avgjørelse til støtte for sitt standpunkt om omvendt bevisbyrde. Slik retten ser det, er ikke [Rt-1996-1718](#) og [Rt-1998-186](#) sammenlignbare med vår sak. De sakene gjaldt bankansvar vedrørende garantistillelse og låneforhold, og hvor utgangspunktet var at bankenes handlinger påførte skadelidte tap. Når bankene mente at skadelidte uansett ville blitt påført tap ved et alternativt hendelsesforløp, måtte bankene ha bevisbyrden. Tilsvarende synspunkter kommer også til uttrykk i [Rt-2003-400 avsnitt 49](#) og [Rt-2015-545 avsnitt 55](#). Skadevolder får bevisbyrden for at et tap som skadelidte har sannsynliggjort, ville inntrådt også uten den skadevoldende handlingen.

Retten understreker at situasjonen er en annen i vår sak. Det er saksøkerne som må sannsynliggjøre at Statoil ved uaktsomhet har forårsaket konkurs i Biofuel AS, og påfølgende tap for saksøkerne. Det er saksøkerne som må sannsynliggjøre at de andre erstatningsvilkårene foreligger.

4.3. Kontraktshjelperansvaret

Saksøkerne har anført at Statoil hefter for uforsvarlige handlinger begått av Diligence, og av Diligence sine hjelpere eller underleverandører, etter reglene for aktiv identifikasjon og kontraktshjelperansvaret.

Retten fastslår kort at aktiv identifikasjon ikke er et selvstendig ansvarsgrunnlag, men at det kan være et resultat av anvendelse av regler om arbeidsgiveransvaret og kontraktsansvar ved bruk av hjelpere. Saksøkernes kan ikke vinne frem på dette grunnlag.

Retten er også kommet til at Statoil må frifinnes fra kravet om erstatning på grunnlag av kontraktshjelperansvaret. Saksøkerne har vist til takstmanndommen i Rt-2001-639 [skal nok være [Rt-2001-369](#), Lovdatas anm.] som gjaldt ansvar etter avhendingsloven, og til [Rt-1986-1386](#) som gjaldt entrepriserforhold.

Retten bemerker at det finnes ingen generell lovregulering av kontraktshjelperansvaret. Etter ulovfestet rett gjelder at den som bruker en medhjelper til å oppfylle en kontraktsmessig forpliktelse, som hovedregel hefter for kontraktsbrudd som følge av medhjelperens handlinger på samme måte som om disse var foretatt av ham selv.

Retten mener at dette prinsippet ikke kan gis anvendelse i vår sak som ansvarsgrunnlag. Kontraktshjelperansvaret er ikke et selvstendig ansvarsgrunnlag, men en identifikasjonsregel for ansvarsfastleggelse ved oppfyllelse av kontraktsforpliktelser.

Saksøkerne har ikke anført at Statoil hadde noen kontraktsrettslige oppfyllelsesforpliktelse overfor Biofuel AS. Under enhver omstendighet er ikke en slik oppfyllelsesforpliktelse dokumentert. Term Sheet var en intensjonsavtale om kjøp av aksjer. Intensjonsavtalen regulerte forholdet mellom partene i den forhandlingsfasen de befant seg i. Statoil har ikke vært kontraktsmessig forpliktet til å levere noe i henhold til kontrakt. Diligence ble engasjert av Statoil for å utføre integritetsundersøkelser, før Statoil traff noen investeringsbeslutning. Siden Diligence aldri ble engasjert av Statoil for å gjennomføre en kontraktsmessig oppfyllelsesforpliktelse overfor Biofuel AS, må Statoil frifinnes fra kravet om erstatning på grunnlag av kontraktshjelperansvaret.

4.4. Arbeidsgiveransvaret og organansvaret

Saksøkerne har anført at Statoil er ansvarlig både etter arbeidsgiveransvaret og organansvaret. Disse ansvarsgrunnlagene kan i prinsippet gjøres gjeldende også i kontraktsforhold. Som påpekt under punkt 4.3 hadde Statoil ingen kontraktsrettslig oppfyllelsesforpliktelse overfor Biofuel AS, men at det gjaldt en intensjonsavtale om kjøp av aksjer i Biofuel AS.

I vår sak må følgelig arbeidsgiveransvaret og organansvaret vurderes utenfor kontraktsforhold – etter alminnelige erstatningsrettslige regler.

Arbeidsgiveransvaret etter [skadeserstatningsloven § 2-1](#) innebærer at arbeidsgiveren identifiseres med arbeidstakeres uaktsomme handlinger, og blir holdt ansvarlig på objektivt grunnlag.

Retten understreker at verken Diligence eller noen av dens hjelpere, kan anses for å være arbeidstakere hos Statoil. Dette er ikke dokumentert av saksøkerne. Retten mener at Statoil ikke kan være ansvarlig for deres handlinger etter [skadeserstatningsloven § 2-1](#). I den grad Statoil kan holdes ansvarlig, må det i tilfelle være på grunnlag av handlingene til egne ansatte, i vår sak ansatte ved Statoil i Norge, eller på grunnlag av organets egne handlinger.

Organansvaret skiller seg fra arbeidsgiveransvaret ved at det er ulovfestet. Organansvaret innebærer at organet er ansvarlig for egen uaktsomhet. Det skjer en identifikasjon på organnivå, og ikke ansattnivå. Skillet kan i prinsippet ha betydning for mulighetene til å kreve oppreisning. Ved avgrensningen av hvem som skal anses å høre til selskapets organer, har Høyesterett distansert seg fra selskapsrettslige og organisatoriske betraktninger, og knyttet ansvaret til den som har den øverste kompetanse til å treffe beslutninger på det enkelte saksområde. I aksjeselskaper er generalforsamlingen, styret styreformann og daglig leder utvilsomt selskapets organer. I juridisk teori er det antatt at organansvaret kan strekke seg ned på avdelingsnivå, men dette forutsetter, slik retten forstår det, at vedkommende avdeling faktisk utøver den øverste myndighet på området, se Viggo Hagstrøm, Obligasjonsrett, 2. utgave s. 493-496 og Peter Lødrup, Lærebok i erstatningsrett, 6. utgave s. 202-205.

Slik retten har forstått saksøkerne, har de anført at Statoil er ansvarlig for handlingene til Diligence og dens hjelpere etter reglene om organansvar. Dette er ikke retten enig i. Det er tilstrekkelig å vise til at verken Diligence eller dens hjelpere, er avdelinger eller organer i Statoil. Organansvaret er følgelig utelukket for handlinger til Diligence og dens hjelpere.

Når det gjelder organene i Statoil, har ikke saksøkerne anført at styret eller konsernsjefen har handlet uaktsomt, men at juridisk avdeling og enheten Business and Integrity har handlet uaktsomt. Om disse avdelingene kan sies å ha utøvet den øverste myndighet på området, beror muligens på hvilket perspektiv man inntar. Retten understreker at det er på det rene at ingen av disse avdelingene faktisk kunne beslutte om investeringer skulle foretas eller ikke i Statoil. På den annen side var det disse avdelingene som håndterte informasjonen gitt av Diligence, og som saksøkerne knytter de vesentlige bebreidelser til.

Problemstillingen ble ikke godt belyst av partene under hovedforhandlingen, bortsett fra at Statoil anførte at handlingene til de aktuelle avdelingene var for langt unna ledelsen, til at ansvar kunne knyttes etter reglene om organansvar.

Retten mener det ikke er nødvendig å ta stilling til om organansvaret – basert på avdelingenes tilknytning i organisasjonen – kan gjøres gjeldende i vår sak. Begrunnelsen er at retten uansett mener at Statoil må frifinnes, fordi saksøkerne ikke har sannsynliggjort at selskapets ansatte (identifiserbare eller anonyme og ved kumulasjon), eller selskapets avdelinger som sådan, har handlet uaktsomt. Det er i en sak som denne, i prinsippet den samme aktsomhetsvurderingen som må gjøres. Retten drøfter aktsomhetsvurderingen i neste avsnitt.

4.5. Nærmere om aktsomhetsvurderingen

4.5.1 Juridisk utgangspunkt

Saksøkerne har anført en rekke handlinger som Statoil skal være erstatningsansvarlig for; valg/bruk av Diligence til å gjennomføre IDD-undersøkelser; fabrikkering av Quote A; håndtering av Quote A overfor Biofuel AS; manglende lojal støtte til Biofuel AS; og atferd i media.

Saksøkerne har anført at [markedsføringsloven § 25](#) kommer til anvendelse. Den bestemmelsen trådte i kraft med ny lov den 1. juni 2009. Ikrafttredelsen skjedde altså i tid etter de påståtte erstatningsbetingende handlingene i vår sak. Bestemmelsen avløste imidlertid [markedsføringsloven av 1972 § 1](#) uten realitetsendring. Retten behandler derfor denne, jf. [tvisteloven § 11-3](#).

Etter [markedsføringsloven § 1](#) «må det ikke foretas handling som strider mot god forretningsskikk næringsdrivende imellom».

Statoil har anført at saksforholdet i vår sak faller på siden av bestemmelsens virkeområde, men at bestemmelsen ikke er irrelevant. Det er vist til at bestemmelsens kjerneområde er konkurransehandling. Statoil mener at det er mest relevant og riktig å ta utgangspunkt i den alminnelige uaktsomhetsnormen i erstatningsretten. Uansett mener Statoil at markedsføringslovens bestemmelse ikke tilfører noe mer enn det som ellers følger av ulovfestet erstatningsrett.

Til dette bemerker retten at det er klart at Statoil og Biofuel AS isolert sett var næringsdrivende etter ordlyden i [markedsføringsloven § 1](#). Bestemmelsens ordlyd «handling» er også svært vid. Etter sin ordlyd, mener retten at bestemmelsen er relevant.

[Markedsføringsloven av 1972 § 1](#) avløste konkurranseloven av 1922 som oppstilte et vilkår om at handlingen må være utført «i konkurranseøyemed». Dette kriteriet medførte ofte unødvendig prosedyre om forhold som normalt ikke bydde på juridisk tvil. Retten viser til følgende uttalelser i Tore Lunde, God forretningsskikk næringsdrivende imellom, (2001) s. 40:

«Det meste av aktiviteten i regi av næringsdrivende har som føremål å omsette varer eller tenester i en marknad. Det vil derfor normalt vere lite fruktbart å drøfte om den omtvista handlinga er gjort som konkurransehandling. Spørsmålet om konkurransebegrepet ved handlinga og graden av konkurranseforhold bør heller inngå som et moment ved vurderinga av om handlinga samla sett er i strid med forretningsskikk».

Retten er enig i disse synspunktene.

I vår sak er det på det rene at Statoil og Biofuel AS ikke var konkurrenter på det aktuelle tidspunktet. De befant seg i forhandlinger som potensielle kontraktspartnere, hvor Statoil vurderte å kjøpe aksjer i Biofuel AS. Retten viser til forklaringen til direktør Ann Elisabeth Serck-Hanssen i Statoil, om at Statoil vurderte aksjekjøp i Biofuel AS som ledd i et ønske om å utvide forretningsområdet fra den tradisjonelle offshorevirksomheten. Statoil ville inn på markedet for landbasert produksjon og utvinning av jatropha olje til bruk som biobrensel. Statoil skulle imidlertid være en minoritetsaksjonær i Biofuel AS.

Med dette som perspektiv, mener retten at atferd i forbindelse med en due diligence prosess, etter omstendighetene, kan være handlinger i næringsvirksomhet av betydning for markeds- og konkurranseforhold

og prising av aksjer. Retten viser også til saksøkernes anførsel om at Statoils handlinger var illojale og direkte årsak til konkursen i Biofuel AS.

Siden det foreligger en lovbestemmelse i [markedsføringsloven § 1](#) som favner vidt, og som regulerer næringsdrivendes forretningsskikk dem imellom, mener retten det er naturlig å ta utgangspunkt i denne bestemmelsen i den nærmere aktsomhetsvurderingen. Se i denne retning Tore Lunde, God forretningsskikk næringsdrivende imellom, (2001) s. 415-416 (som riktignok drøfter en annen situasjon).

Retten presiserer imidlertid at [markedsføringsloven § 1](#) ikke er en erstatningsregel. Den sier ingenting om konsekvensene av at en handling strider mot god forretningsskikk. De alminnelige erstatningsvilkårene må uansett være oppfylt, for at erstatningsansvar skal idømmes. Overtredelse av [markedsføringsloven § 1](#) kan etter omstendighetene anses som tilstrekkelig ansvarsgrunnlag for erstatningsansvar, se blant annet [Rt-1997-199](#) og [Rt-1990-607](#).

Under enhver omstendighet mener retten at i en sak som denne, vil aktsomhetsbedømmelsen etter en ulovfestet handlingsnorm, og aktsomhetsbedømmelsen etter den lovfestede normen i [markedsføringsloven § 1](#), være sammenfallende. I begge tilfeller vil det være spørsmål om det har skjedd erstatningsbetingende avvik fra forsvarlig opptreden. Dersom man hadde tatt utgangspunkt i en ulovfestet norm, mener retten at man uansett måtte sett hen til den lovfestede handlingsnormen i [markedsføringsloven § 1](#).

Som et utgangspunkt for vurderingen av [markedsføringsloven § 1](#), viser retten til de bærende lojalitetshensyn som er omtalt i [Rt-1998-1315](#):

«God forretningsskikk» verner i likhet med de aktuelle spesialbestemmelsene om lojaliteten i næringslivet, og henviser til en alminnelig lojalitetsvurdering. Ved denne vurderingen kan både forhold av subjektiv karakter og de objektive kriteriene i saken være relevante. Slik denne saken ligger an, finner jeg, i motsetning til lagmannsretten, det tilstrekkelig å vurdere de objektive kriteriene. Jeg går derfor ikke inn på troverdigheten av den begrunnelsen som er gitt for etableringen av Norges-Is AS.

«Ved vurderingen har naturligvis oppfatningen innen næringslivet sentral betydning. Men den er ikke alene avgjørende. Retten må selv gjøre seg opp en mening om hva som er «god» forretningsskikk, jf. [Ot.prp.nr.57 \(1971–1972\) side 8](#)».

Retten skal altså foreta en lojalitetsvurdering ut fra de konkrete omstendighetene i denne saken.

I lys av saksøkernes omfattende anførsler, mener retten det er hensiktsmessig å foreta en *tilnærmet tidskronologisk* vurdering av hendelsesforløpet. Saksøkernes anførsler behandles fortløpende. Retten vil imidlertid først behandle ytterligere forholdet mellom Statoil og Biofuel AS, og bakgrunnen for IDD-undersøkelsene, fordi dette danner utgangspunktet for de konkrete lojalitetsvurderinger retten skal foreta.

4.5.2 Nærmere om forholdet mellom Statoil og Biofuel AS. Beslutning om IDD-undersøkelse

Retten viser til forklaringen til direktør Ann-Elisabeth Serck-Hansen om at Statoil sommeren 2008, var interessert i å investere i produksjon og utvinning i biofuel. Statoil hadde allerede gjort investeringer i et raffineringsanlegg i Litauen basert på rapsprodukter, og selskapet vurderte nye strategiske områder. Det var behov for å finne råvarer som ikke kom i konflikt med matvareproduksjonen. Biofuel som marked, var i vekst. Da Biofuel AS dukket opp som en reell investeringsmulighet sommeren 2008, passet dette Statoil bra. Statoil var positivt innstilt på å vurdere jatropha som produkt, og Biofuel AS som investeringsobjekt.

Retten viser videre til Serck-Hansens forklaring om at det lå innenfor hennes mandat å utrede investeringsmuligheten. Hun var på den tiden leder for Statoils enhet New Energy. Hun hadde mandat til å treffe en negativ investeringsbeslutning, men hun hadde ikke myndighet til å treffe noen positiv beslutning om investering i Biofuel AS. Hun kunne i høyden gi en investeringsanbefaling til sin nærmeste overordnede konserndirektør. En positiv investeringsbeslutning kunne i tilfelle treffes av konserndirektøren, eller av konserndirektørens overordnede, konsernsjef Helge Lund.

Da Statoil innledet dialog med Biofuel AS i 2008, var altså Serck-Hansen den ansvarlige i førstelinjen i Statoil. Prosjektets videre skjebne lå i første omgang i hennes hender. Slik retten forstår det, er heller ikke dette bestridt

av saksøkerne. Under enhver omstendighet peker retten på at det ikke er ført vitner eller beviser som rokker ved dette utgangspunktet.

Retten viser videre til Serck-Hansens forklaring om at prosjektet kunne deles i tre faser.

Den første fasen ble innledet av en beslutning fra New Energy-enheten om å utrede investeringsmuligheten i Biofuel AS. Slik beslutning ble truffet sommeren 2008. Statoils innledende undersøkelser i den første fasen, endte med en ny beslutning fra New Energy-enheten om å fortsette med prosjektet inn i den andre fasen. I den andre fasen skulle det brukes ytterligere ressurser på å utrede investeringsmuligheten i Biofuel AS. Den tredje fasen kunne innledes med en investeringsanbefaling fra Serck-Hansen. Som retten kommer nærmere tilbake til, kom aldri prosjektet lenger enn til den andre fasen.

Under den andre fasen, inngikk Statoil og Biofuel AS en intensjonsavtale (Term Sheet) den 10. november 2008 om at Statoil skulle erverve 37% av aksjene i Biofuel AS, kombinert med at en Co-investor (medinvestor) skulle bidra med et kapitalinnskudd på 30,6 millioner kroner (avtalens punkt 1). Kapitalinnskuddskravet fra en Co-investor, må leses i sammenheng med avtalens punkt 5. Her fremgår det at kapitalutvidelsen krever Co-investorer i tillegg til Statoil.

Retten bemerker at på den tiden, var den største aksjonæren i Biofuel AS, Perennial Bioenergy AS med ca. 35,6% eierskap. Discovery Chanel Invest eide ca. 12,3% av aksjene. Selskapene HelCon Ltd. og KolCon tilhørende henholdsvis Arne Helvig og Steinar Kolnes, eide til sammen ca. 20% av Biofuel AS. Over 30% av Biofuel AS var eid av småaksjonærer med mindre enn 5% eierskap.

Retten viser til Serck-Hansens forklaring om at kravet om Co-investor var helt sentralt for Statoil. På det tidspunktet drev ikke Statoil med landbasert virksomhet, og biofuel virksomhet i Afrika var i tilfelle et nytt satsingsområde. Statoil ønsket en Co-investor som var en langsiktig industriell investor, og som ville stå sammen med Statoil også i «regnværsdager». Det var naturlig for Statoil at investorene var komplementære til Statoils virksomhet, og ikke konkurrenter. Statoil var tydelig på dette overfor Biofuel AS, og det var Biofuel AS som hadde ansvaret for å finne Co-investorer.

Retten peker videre på at intensjonsavtalens punkt 6 inneholdt ytterligere vilkår for investeringene.

Det måtte blant annet foreligge en felles godkjent forretnings- og utviklingsplan for Biofuel i Ghana de neste tre årene. Investeringene krevde også styregodkjenning i Biofuel AS og fra nødvendige aksjonærer i Biofuel AS, samt «*high level management approval by StatoilHydro and Statoil*».

Ifølge avtalen punkt 6 bokstav f skulle det gjennomføres en rekke undersøkelser av teknisk, økonomisk og juridisk karakter, blant annet integritetsundersøkelser (såkalt Integrity Due Diligence (IDD)) av Biofuel AS og dets datterselskaper:

«Completion of satisfactory technical, financial, commercial, integrity and legal due diligence of BIOFUEL and its wholly-owned subsidiaries».

Det fremgår av intensjonsavtalens punkt 8 at dokumentet ikke er bindende mellom partene:

«This is a non-binding document unless otherwise is obvious from the context.»

Slik retten forstår partene, er det uomstridt at Statoil i prinsippet stod fritt til å trekke seg fra intensjonsavtalen. Under enhver omstendighet bygger retten på dette. Det ble ikke ført beviser under hovedforhandlingen som rokker ved dette utgangspunktet. I følge intensjonsavtalen, sammenholdt med øvrige opplysninger, hadde ikke Biofuel AS noen rettskrav på å få en positiv investering fra Statoil.

Med dette som bakteppe, peker retten også på at Biofuel AS i utgangspunktet var et mindre grunderselskap, men at det etter hvert kom relativt erfarne aktører inn på eiersiden og ledelsessiden i selskapet. Johan Fredrik Dahle ble ansatt i Perennial Bioenergy AS for å bygge en selskapsstruktur innen biofuel. Selskapets første investering var i Biofuel AS. Retten viser til Dahles forklaring om at han arbeidet for å gjøre Biofuel AS attraktivt for andre investorer. Da han ble involvert i Biofuel AS, fremstod selskapet som uryddig. Han arbeidet med undersøkelsene i Biofuel AS fra våren 2008 til november 2008. I denne perioden tiltrådte Jan Reinås som styreleder i Biofuel AS. Reinås hadde erfaring som styreleder i Norsk Hydro. Etter forespørsel fra Reinås, ble Dahle formelt daglig leder i Biofuel AS fra oktober 2008. Retten bemerker at det er Dahle som undertegnet intensjonsavtalen med Statoil. Retten legger også at styret i Perennial Bioenergy AS var besatt av flere erfarne styremedlemmer, blant annet en tidligere norsk minister.

Retten viser også til Dahles forklaring om at den økonomiske situasjonen i Biofuel AS var anstrengt. Selskapet hadde likvide midler til å drive virksomheten innen planen frem til omkring årsskiftet 2008/2009. Han fremholdt at dette heller ikke var unormalt for et selskap i Biofuel AS sin posisjon. Selskapet var avhengig av å sikre seg likvide midler for videre kommersialisering. Retten fremhever dette, dels fordi Biofuel AS løp en likviditetsrisiko i påvente av en investeringsbeslutning fra Statoil, og dels fordi det hastet for Biofuel AS å få en avklaring fra Statoil.

På det daværende tidspunktet var situasjonen altså at Statoil skulle gjennomføre flere undersøkelser, blant annet IDD-undersøkelser av Biofuel AS. Retten presiserer at det aldri har vært hevdet av saksøkerne at det var uaktsomt av Statoil at slike undersøkelser overhodet skulle gjennomføres. Under enhver omstendighet er det klart for retten at *en beslutning om at slike undersøkelser skulle gjennomføres*, var forsvarlig etter intensjonsavtalen. Slike undersøkelser var også kommersielt nødvendig for Statoil, og åpenbart i samsvar med god forretningsskikk.

Retten viser til at Statoil var registrert på børsen i Oslo og i New York, og var underlagt norsk og amerikansk rett. Foranlediget av Statoils anførsler, bemerker retten at den ikke finner det nødvendig å kommentere om Statoil i prinsippet kunne risikert rettslig ansvar etter norsk og amerikansk rett for korrupsjon eller heleri etter en slik investering (som minoritetsaksjonær). Retten nøyer seg med å vise til at et potensielt rettslig ansvar hos *Biofuel AS* som ansvarlig foretak, potensielt sett kunne påvirket verdien av Statoils investeringer i selskapet på en negativ måte. Videre kunne det hatt betydning for omdømmet til Statoil, dersom Statoil hadde valgt å investere i Biofuel AS uten tilstrekkelige forundersøkelser, og det hadde vist seg at Biofuel AS hadde vært involvert i ulovligheter eller uregelmessigheter.

4.5.3 Spørsmål om Statoils valg av Diligence var illojal og uaktsom

Retten behandler videre saksøkernes anførsler om at Statoils valg av Diligence for gjennomføring av IDD-undersøkelsene var illojal og uaktsom.

Intensjonsavtalen sier ingenting om hvordan IDD-undersøkelsene skulle gjennomføres. Retten bemerker imidlertid at Biofuel AS ikke kunne forvente at Statoil selv utførte disse undersøkelsene. Retten bygger på – som et alminnelig kjent faktum – at det var og er vanlig i næringslivet at IDD-oppdrag vedrørende større investeringer som i vårt tilfelle, settes bort til eksterne aktører som har spesialisert seg på undersøkelser og granskinger. Dette har sammenheng med økende fokus i Norge og internasjonalt på foretaks ansvar for blant annet korrupsjon, menneskerettigheter og etikk. Utviklingen på dette området hadde kommet langt allerede i 2008. I årene 2004–2006 hadde også Statoil selv vært utsatt for etterforskning fra ØKOKRIM og amerikanske myndigheter for korrupsjon og/eller påvirkningshandel i anledning en avtale med Horton Investments Ltd. Da Statoil ASA innledet forhandlinger med Biofuel AS, var selskapet naturligvis årvåken med hensyn til hvilke prosjekter de skulle inn i. Som Michael Price, tidligere leder av enheten Business and Integrity i Statoil, forklarte, ønsket også Statoil å profesjonalisere IDD-undersøkelsene utover 2000-tallet.

Retten mener at det faktum at Statoil valgte å sette bort undersøkelsene til en ekstern aktør, ikke var uforsvarlig eller i strid med god forretningsskikk.

Retten mener at det heller ikke var uforsvarlig eller illojalt av Statoil å velge Diligence som selskap til å utføre undersøkelsene. Til dette bemerker retten at saksøkerne ikke har fremlagt nevneverdige beviser til støtte for et slikt synspunkt. Riktignok valgte Statoil å holde navnet til Diligence – og IDD-rapportene i sin helhet – skjult for saksøkerne helt frem til IDD-rapportene ble fremlagt under saksforberedelsen i Jæren tingrett i prosesskriv av 21. mars 2016 fra advokat Kyrre Eggen. Saksøkerne har imidlertid hatt rikelig med tid etter dette, frem til saksforberedelsens avslutning, til å vurdere en slik anførsel vedrørende Diligence. Retten viser også til forklaringen til COO Trefor Williams i Diligence, om at selskapet ble etablert i 2000, og at per 2008 hadde selskapet flere hundre saker i året fordelt på flere kontorer. Om lag 60% av sakene gjaldt DD-undersøkelser. Slik retten forstår det, har selskapet flere erfarne ansatte, blant annet med arbeidserfaring fra politiet.

Retten viser også til at det ikke var første gang Statoil engasjerte Diligence til å gjennomføre IDD-undersøkelser. I september 2006 ble det inngått en rammeavtale mellom Statoil og Diligence som i punkt 6 oppstilte en rekke forpliktelser for avtalepartene. Slik retten forstår rammeavtalen, har Statoil på en aktsom måte stilt krav til Diligence sin utføring av oppdraget, for eksempel at oppdraget skal utføres i samsvar med gjeldende regler. Saksøkerne har fremhevet at rammeavtalens vedlegg A lister opp en rekke land hvor Diligence kan utføre sine tjenester, og at Ghana ikke er uttrykkelig nevnt. Til dette bemerker retten at det også

fremgår av vedleggets punkt 1.2, at også andre land kan bli tilført listen, og at Diligence er spesielt utstyrt til å behandle saker i blant annet Afrika. Retten kan ikke se at det faktisk at Ghana ikke er uttrykkelig nevnt i rammeavtalen, bidrar til å gjøre valget av Diligence uaktsomt.

Saksøkerne har også vist til at Diligence har fått oppmerksomhet i media i en tidligere sak for bruk av metoder. Trefor Williams forklarte at dette dreier seg om en vinkling fra en journalist i forbindelse med en sak om et milliardsøksmål, og at Diligence ikke kjenner seg igjen i beskrivelsen i artikkelen. Retten går ikke nærmere inn på dette, idet en avisartikkel om en annen tidligere sak, klart ikke er tilstrekkelig bevis for at Statoils valg av Diligence var uaktsomt eller illojalt.

Retten er således kommet til at Statoils valg av Diligence for gjennomføring av IDD-undersøkelsene ikke var illojal og uaktsom.

4.5.4 Spørsmål om Statoils håndtering av IDD-rapportene var illojal og uaktsom

Det neste retten skal vurdere, er saksøkernes anførsel om Statoil har handlet illojalt eller uaktsomt overfor Biofuel AS, under håndteringen av IDD-rapportene.

Statoil mottok den første IDD-rapporten den 17. desember 2008. Her ble blant annet bekymringer knyttet til landrettigheter i Biofuel AS adressert. I tillegg ble tvilsomme betalinger nevnt på side 5):

«There are strong indications that BA [Biofuel AS] not only actively uses its political and commercial connections in the region to secure its operations – which can be viewed as normal within the local context – but also that it uses the services of [XX] to make legally-questionable payments to the local authorities.» (rettens anonymisering av XX)

Disse opplysningene om mulige tvilsomme betalinger til lokale myndigheter, ble utdypet nærmere i IDD-rapporten under overskriften «Bribery allegations and use of political connections» (på side 23):

«Moreover a source close to the company reports that BA uses [XX](see above) in order to maintain confidential contacts to local government and, more importantly, allegedly bribe officials. According to this source, BA was not sure whether it could start a project in the area and invited [XX] to assist them in obtaining the relevant permissions. [XX] brought BA's representatives to the government official who was responsible for deregulation of licenses in the area. The official assured BA's representatives that for a certain sum, the company would gain the license. BA's representative allegedly agreed and paid the sum, in an envelope, 10% of which was given to [XX]. A source at the National Petroleum Authority confirmed this rumour and that [XX] represented BA.

Diligence discreetly obtained intelligence from [YY] who stated the company managed to continue its operations despite the lack of the proper land-lease arrangements and license because it bribed several members of the local authorities in the area of operations. He points out that BA «uses the security guards to intimidate some of our managers in that region» while also using representatives like [XX] who «always brings beautiful gifts and most of all cash to the politicians he meets.

Ghanaian political officials acknowledge that there are rumours of BA making illegal payments to solve their legal and regulatory problems. In Diligence's view, this poses a reputational risk for companies associated with BA's activities in the country» (rettens anonymisering av XX og YY).

Slik retten leser disse sitatene, adresserte Diligence bekymringer om mulig korrupsjon i forbindelse med virksomheten til Biofuel AS, og at dette representerte omdømmerisiko for Statoil. Hovedkilden var oppgitt å være noen nær Biofuel AS, i tillegg til andre ikke navngitte kilder i Ghana.

Retten kan ikke se at det er nødvendig for dommen å navngi de angivelige involverte i Quote A.

Statoil innkalte Biofuel AS til et møte den 18. desember 2008. Fra Statoil møtte prosjektleder Sjur Haugen og Anna Nord Bjercke. Fra Biofuel AS møtte daglig leder Johan Fredrik Dahle og styreformann Jan Reinås. Under møtet viste Statoil en presentasjon på en skjerm, hvor en rekke forhold ble adressert. Retten viser til forklaringen til Dahle under hovedforhandlingen som bekreftet dette. Det fremgår av presentasjonen at investeringsbeslutningen ikke kunne tas i 2008, og at den ikke kunne tas senere enn slutten av januar 2009. Presentasjonen omtalte også mulige vanskeligheter med å få på plass investorer innen tidsskjemaet (time

schedule) til Biofuel AS (presentasjonen side 2). Slik retten forstår dette, var økonomien i Biofuel AS anstrengt, og at det hastet med en avklaring. Retten viser også til det som er sagt om dette ovenfor.

I samme møte presenterte Statoil følgende bekymringsspørsmål:

«What is the status of [XX] in relation to bioFuel? Does he represent the company in any way?

Has there been direct and unauthorised payment from BioFuel (with the assistance of [XX]) to government and local officials in relation to securing land lease contracts?» (rettens anonymisering av XX).

Retten viser til Dahles forklaring om at Sjur Haugen opplyste til dem at Statoil egentlig ikke skulle fortelle Biofuel AS dette, men at Statoil valgte å gjøre det likevel.

Til dette bemerker retten at Statoil var bundet av en konfidensialitetsforpliktelse overfor Diligence i rammeavtalens punkt 19. Det er slik retten forstår Haugens uttalelse til Dahle under møtet, at Statoil var tilbakeholden med å gi opplysninger til Biofuel AS av hensyn til egne forpliktelser overfor Diligence.

På den annen side, var Statoil også forpliktet til å gi disse opplysningene til Biofuel AS. Retten viser til intensjonsavtalen mellom Statoil og Biofuel AS punkt 7 tredje ledd, hvor følgende var inntatt:

«Statoil is to give notion as soon as practically possible of any finding during the due diligence process, which in the opinion of Statoil may have an effect on the transaction.»

Retten har ellers få opplysninger omkring dette møtet den 18. desember 2008. Retten kan imidlertid ikke se at Statoil på noen som helst måte handlet illojalt eller uaktsomt overfor Biofuel AS, da opplysningen om en mulig uoffisiell betaling via en navngitt person, ble adressert til Biofuel AS sin daglige leder og styreleder.

Etter møtet med Biofuel AS, henvendte Statoil seg til Diligence med 22 spørsmål knyttet til den første IDD-rapporten.

Parallelt ble det gjennomført en reise til Ghana med representanter fra Statoil og Biofuel AS i januar 2009. Planen var opprinnelig å gjennomføre reisen i desember 2008, men dette ble utsatt på grunn av presidentvalget. Retten viser til forklaringen til Dahle om dette. Dahle forklarte at turen i januar 2009 var flott og spennende. Formålet med turen var å avklare med lokale aktører om Biofuel AS var velkommen, og avklare forhold knyttet til logistikk. Dahle forklarte at det ikke var spørsmål om etikk og integritet under reisen. Retten viser også til forklaringen til Serck-Hansen om at reisen var god, og at den ga flere avklaringer. Retten presiserer at saksøkerne ikke har anført at Statoil har handlet erstatningsbetingende i forbindelse med reisen.

Retten fremhever videre at omtrent på samme tidspunkt, arbeidet Statoil også blant annet med en miljøkartlegging i Ghana. I en foreløpig rapport den 18. januar 2009 stilte Statoil spørsmål til Biofuel AS om tre skogsverneområder som lå ganske nært Biofuel AS sitt område i Yendi. Slik retten forstår dette, mente Statoil at risiko for miljøforurensning og biologisk mangfold, måtte underkastes en grundig vurdering. Dette var også av kommersiell betydning for Statoil, idet det kunne påvirke fremtidige muligheter for utvidelse av produksjonsområdene.

I midten av januar 2009 var Statoil fremdeles interessert i å investere i Biofuel AS, men det gjenstod også andre avklaringer, blant annet om Co-investor og aksjonæravtaler. Statoil hadde signalisert i møtet med Biofuel AS den 18. desember 2008, at FinnFund og liknende selskaper var foretrukket av Statoil som investorer uten interessekonflikt. FinnFund hadde inngått en intensjonsavtale den 18. desember 2008 om å investere i Biofuel AS, men det forelå ingen bindende avtale om dette i midten av januar 2009.

Statoil opplevde tidspress. I følge Serck-Hansen forsøkte Statoil å få et helhetlig bilde av Biofuel AS på en proaktiv måte. Fristen for investeringsbeslutningen ble utsatt til 4. februar 2009. Samtidig henvendte hun seg til sine ansatte om å få detaljert informasjon om prosessene, før hun skulle treffe en beslutning. Hun fikk tilbakemelding fra enheten Business and Integrity om at IDD-undersøkelsen ikke var avklart.

Diligence besvarte de 22 oppfølgingsspørsmålene fra Statoil i en oppfølgende IDD-rapport. Rapporten ble mottatt av Statoil i midten av januar 2009. Statoils spørsmål er listet opp i rapporten, og Diligence besvarte hvert spørsmål. Slik retten leser spørsmålene, har Statoil forholdt seg kritisk til opplysningene i den første IDD-rapporten, og bedt om en rekke avklaringer eller utfyllende informasjon. Retten mener at saksøkerne ikke har sannsynliggjort at Statoil har handlet illojalt eller uaktsomt overfor Biofuel AS i denne forbindelse. Tvert imot er det rettens inntrykk at Statoil på lojalt vis forsøkte å få ytterligere informasjon fra Diligence, for å avklare

eventuelle mulige feil eller misforståelser. Retten fremhever følgende svar relatert til den mulige korrupsjonshandlingen via mellommannen XX (rapportens side 4):

«This intelligence emanates from a member of the Board of Directors (BoD) of one of BA's shareholders. This source also sits on another company's BOD with XX. As such it should be treated with EXTREME SENSITIVITY and should not be viewed as being negatively motivated in itself or as ignorant. (see Quote A) in Appendices» (rettens anonymisering av XX).

Slik retten leser dette, er kilden til opplysningene et styremedlem i en av aksjonærene til Biofuel AS, uten at aksjonæren eller kilden ble navngitt. Mellommannen var imidlertid navngitt. Sitatet viser videre til Quote A, som er beskrevet under sakens bakgrunn, men som gjentas her:

«QUOTE A

«Mr XX is the man we use in order to maintain confidential contacts to the Governments of the area. If we have been sure that it was possible to start our project in country YY only with the contact we got from the Tribe we met, this was because Mr. XX brought us to a meeting with a member of a Commission that has the target to deregulate the whole licensing system in country YY. That man, I don't remember his name but he had eyeglasses, assure us that with a little bit of money everything would be alright. Mr XX asked us as sum, we paid it in an envelope, the man had a broad smile and said that we can consider us as his friends. Then Mr XX asked for 10% of that sum and we paid it in despite of the fact that it was a very high fee, but we have been happy because we could start immediately with our work. This is the reason why I accepted to work with Mr XX in some other projects: he's a very (reputable) man in «various countries in the region», has a lot of connections and could be very relevant for our company in the near future» (rettens anonymisering av XX og YY).

Som sagt innledningsvis under sakens bakgrunn, er det uomstridt mellom partene at sitatet kan tolkes slik at det beskriver en korrupsjonshandling. Under et møte skal Mr XX ha betalt et medlem av en kommisjon som vurderte deregulering av lisenssystemet i Ghana, en sum penger, slik at arbeidet kunne igangsettes umiddelbart.

Diligence etterlot i rapporten et inntrykk av at informasjonen var troverdig (rapportens side 4):

«Based on the intelligence received, particularly the detailed description of the meeting, Diligence has found no reason to question that the member of the BoD of BA's shareholder (above) accessed by a Diligence source attended this meeting.»

Diligence ryddet også opp i en potensiell misforståelse. Diligence hadde ikke ment i den første IDD-rapporten, at den irregulære betalingen faktisk skal ha skjedd til National Petroleum Authority (NPA) i Ghana (se rapportens side 4):

«The report does not make mention of BA paying money to the NPA in relation to XX. NPA sources confirmed this rumour, but did not imply that the NPA had received the money (see p. 23 of the IDD report) (rettens anonymisering av XX).

Retten fremhever også at rapporten ikke var basert på feltarbeid i Ghana. Diligence anbefalte eventuelt ytterligere IDD-arbeid og mulig feltarbeid, dersom Statoil ønsket flere avklaringer (rapportens side 8).

Slik retten ser det, fjernet ikke den andre IDD-rapporten fra Diligence, Statoils bekymringer knyttet til korrupsjon. Den andre rapporten var heller egnet til å bekrefte disse bekymringene. Retten minner om at da Statoil mottok den andre rapporten i midten av januar 2009, var det kort tid til investeringsbeslutningen måtte treffes.

Statoil ville gi Biofuel AS anledning til oppklare Quote A i IDD-rapporten. Statoil tok initiativ til et møte med daglig leder Johan Fredrik Dahle i Biofuel AS den 30. januar 2009. Fra Statoil deltok lederen for enheten Business and Integrity, Michael Price, og juridisk rådgiver Stephanos Orestis. I dette møtet ble Dahle presentert for det anonymiserte Quote A som er gjengitt ovenfor.

Saksøkerne har anført at Statoil handlet forsettlig eller grovt uaktsomt, da Quote A ble presentert i *anonymisert* form i møtet. Saksøkerne anførte at Statoil skulle lagt frem alt eller ingenting. Retten er ikke enig.

Retten viser til Price sin forklaring om at Quote A ble lagt frem, fordi de mente Statoil var forpliktet til dette i henhold til intensjonsavtalen. Han mente at Statoil ikke kunne legge frem IDD-rapportene av hensyn til kildevernet og Statoils konfidensialitetsforpliktelse overfor Diligence.

Retten viser til forklaringen til Dahle om at Quote A ble presentert på et ark. Han forklarte at han reagerte sterkt på dette. Han kunne ikke forstå det, og oppfattet det som en anklage. På det tidspunktet hadde Biofuel AS allerede gjennomgått en intern DD-prosess med bistand fra flere eksterne juridiske og økonomiske rådgivere. Dahle mente derfor at den interne prosessen allerede hadde beredt grunnen for at det var trygt å investere i Biofuel AS. Retten viser for ordens skyld til forklaringen til Orestis, om at Dahle uttalte i møtet at Quote A ikke kunne være sann, og at Quote A bare var en påstand uten bevis.

Retten viser videre til Dahles forklaring om at han krevde at daglig leder Odd-Even Bustnes i Perennial Bioenergy AS skulle stille i møtet. Møtet fortsatte kort tid senere med Bustnes til stede. Dahle fortalte at Price informerte dem om at Quote A var knyttet til et styremedlem i Perennial Bioenergy AS.

Retten viser videre til forklaringen til Price om at han gikk ut av møtet og ringte Diligence. I telefonsamtalen leste han opp navnene på styremedlemmene i Perennial Bioenergy AS, og han spurte Diligence om kilden til Quote A var en av disse. Diligence bekreftet dette. Price gikk tilbake til møtet og formidlet opplysningene. Dahle og Bustnes fikk altså vite at et styremedlem i Perennial Bioenergy AS hadde uttalt Quote A, men de fikk ikke vite nøyaktig hvem dette var. I følge Dahle fant de etter hvert ut på egen hånd hvem mistanken angikk.

Orestis forklarte at Dahle ville at Biofuel AS og Statoil reiste til Ghana sammen for å ordne opp i situasjonen. Orestis visste imidlertid at det snarlig skulle treffes en beslutning fra Serck-Hansen. Orestis sa under møtet at en avklaring på Quote A, ville krevd tid og kostnader. Under hovedforhandlingen anslo Orestis at en slik granskning ville kostet minst én million kroner, og pågå i minst én måned. Retten bemerker at anslaget om tid og kostnader i alle fall ikke synes urimelig høyt.

Orestis forklarte at han, etter møtet med Biofuel AS, formidlet risikoen ved Quote A til Serck-Hansen, slik at hun hadde et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag.

Retten mener saksøkerne ikke har sannsynliggjort at Statoil på noen som helst måte har handlet illojalt overfor Biofuel AS i denne situasjonen. Statoil hadde mottatt en oppfølgingsrapport fra Diligence. Her bestod Quote A som et rødt flagg – på tross av oppfølgingsspørsmålene fra Statoils side. Statoil var under tidspress på grunn av Biofuel AS sin egen stramme likviditetssituasjon. Det er ikke noe Statoil kan lastes for. Retten mener at Statoil handlet lojalt og korrekt overfor Biofuel AS, da Quote A ble presentert. Statoil var endog forpliktet etter intensjonsavtalen punkt 7 tredje ledd (gjengitt ovenfor) til å formidle Quote A. Det var etter retten syn på ingen måte illojalt eller uaktsomt å formidle dette til den øverste ledelsen i Biofuel AS. At også Bustnes var til stede i møtet, skjedde etter Dahles eget ønske, og er ikke noe Statoil kan lastes for. Retten understreker at Stavanger tingrett i mortifikasjonsdommen den 8. februar 2013 hadde lignende vurderinger av fremleggelsen etter straffeloven av 1902 [§ 246](#) og [§ 247](#) (på side 17-19). Gulating lagmannsrett sluttet seg tingrettens vurderinger i beslutningen den 14. mai 2013. Retten er i det vesentlige enig i disse vurderingene, og viser til disse.

Retten mener at det heller ikke kan være i strid med god forretningsskikk, at Statoil ikke fremla IDD-rapportene i sin helhet. Det er ikke uvanlig at slike rapporter er underlagt konfidensialitetsklausuler mellom oppdragsgiver og oppdragstaker. Et sterkt hensyn bak slike konfidensialitetsforpliktelser, er personvernet til dem opplysningene angår. Personopplysningsregelverket i Norge og i England (Diligence er etablert i England) stiller strenge krav til behandlingen av personopplysninger. Videreformidling av personopplysninger krever blant annet samtykke fra de berørte. Retten bemerker også at konfidensialitet kan være begrunnet i sikkerhetshensyn. Det kan riktignok reises spørsmål om Statoil kunne ha gjort ytterligere avklaringer med Diligence, for eksempel om å innhente samtykke fra de involverte i IDD-rapporten for å utlevere rapportene til Biofuel AS. Selv om manglende utlevering av rapportene sikkert var uheldig og frustrerende for Biofuel AS, kan ikke retten uansett se at Statoils atferd var av en slik karakter at den var uforsvarlig eller illojal.

Retten mener at formålet med innhenting av opplysningene, må tillegges betydelig vekt i aktsomhetsvurderingen. Opplysningene skulle bidra til at Statoil hadde et tilstrekkelig grunnlag for sin investeringsbeslutning. Opplysningene var innhentet utelukket med dette som formål, og skulle i utgangspunktet forbli i de lukkede rom i Diligence, Statoil og Biofuel AS. Biofuel AS kunne ikke forvente fullt innsyn i rapportene, men bare å bli presentert for sentrale funn som etter Statoils oppfatning kunne påvirke transaksjonen.

Under enhver omstendighet mener retten at Biofuel AS faktisk fikk så pass mye informasjon om den angivelige korrupsjonshandlingen i møtene den 18. desember 2008 og 30. januar 2009 til å igangsette en selvstendig granskning av forholdet, slik at Statoil ikke kan holdes ansvarlig for illojal og uforsvarlig tilbakeholdelse av nødvendige eller avgjørende opplysninger. Biofuel AS fikk navnet på mellommannen XX, og Biofuel AS fikk

vite at et av styremedlemmene i Perennial Bioenergy AS var den som hadde uttalt Quote A. Slik saken er belyst, mener retten at Statoil heller ikke hadde stort mer å gi av opplysninger om den angivelige hendelsen. Statoil hadde fått bekreftelse fra Diligence om at Quote A ikke nødvendigvis angikk betaling av penger til noen i National Petroleum Authority, og Statoil satt ikke med ytterligere konkret informasjon om den angivelige betalingen og hvem som skal ha vært mottaker.

Retten er således kommet til at Statoils håndtering av IDD-rapportene ikke var illojal og uaktsom.

4.5.5 Spørsmål om Statoil i tiden etter møtet den 30. januar 2009 har handlet illojalt og uaktsom overfor Biofuel AS

Retten drøfter videre saksøkernes anførsler om at Statoil er sterkt å bebreide for opptreden i tiden etter møtet den 30. januar 2009.

Slik retten forstår saksøkerne, mener de at Statoil burde bidratt til å oppklare Quote A. Retten er ikke enig. Retten minner om formålet med IDD-undersøkelsene ovenfor. Gjennom intensjonsavtalen underkastet Biofuel AS seg, ved frivillighet, undersøkelser fra Statoils side. Dette er også helt ordinær forretningsskikk i investeringssituasjoner. Biofuel AS tok en risiko for at undersøkelsene kunne lede til «røde flagg». At Biofuel AS med daglig leder Dahle i spissen, på forhånd følte seg sikker på at en IDD-undersøkelse ikke ville avdekke noe, er noe saksøkerne/Biofuel AS selv må bære risikoen for. Retten fremhever også at en IDD-gjennomgang ikke nødvendigvis er egnet til å gi sikre svar. Det beror på hvor grundige undersøkelsene er, og troverdigheten av opplysningene. Det ligger i sakens natur at det vil alltid være forbundet med en viss risiko for alle parter involvert, om opplysningene som mottas i slike undersøkelser er fullstendige eller korrekte. Det kan slå begge veier, uavhengig av om «røde flagg» oppdages eller ikke.

Saksøkerne forsøker, etter rettens oppfatning, å velte risikoen for funn av «røde flagg» i IDD-undersøkelsene over på Statoil. Det er ingen holdepunkter i saken for at Statoil hadde påtatt seg et slikt ansvar, og det kan åpenbart ikke utledes av lojalitet mellom partene. Biofuel AS og selskapets egne aksjonærer må bære risikoen for egen virksomhet og hva som kan komme ut av undersøkelsene, så lenge Statoil sørget for å presentere de sentrale opplysningene til Biofuel AS. Retten gjentar også at Biofuel AS ikke hadde tid og penger til å igangsette fullstendige undersøkelser av Quote A. Dette er omstendigheter som Statoil klart ikke kan lastes for.

Saksøkerne har anført at Statoil ASA kunne ha anmeldt Quote A til politiet, uten å informere Biofuel AS om dette. Retten nøyer seg med å vise til drøftelsen ovenfor om at Statoil ASA var forpliktet til å formidle Quote A til Biofuel AS. Forpliktelsen ville ikke bortfalt, om Statoil ASA i stedet hadde gått til politiet med opplysningene.

Retten viser videre til at Serck-Hansen traff en negativ investeringsbeslutning den 4. februar 2009. Hun forklarte at dette var basert på en kommersiell helhetsvurdering av en rekke forhold. Et uavklart Quote A var et av flere momenter. Hun forklarte at prosjektet på det tidspunktet var umodent med sikte på produksjonskapasitet. I september 2008 var forventningen en produksjon av 35 tonn olje, med produksjonstopp i 2013. I februar 2009 var disse utsiktene forskjøvet med tre år, til 2016. Hun forklarte videre at transportmulighetene og logistikkutfordringene var mer krevende enn først antatt, og at kostnadene forbundet med dette var usikre. Hun sa at oljeutbytte av fruktene ikke var veldokumentert, og det var usikkerhet om miljøforhold og medinvestorer. På det tidspunktet hadde også finanskrisen slått ut for fullt, og kravet til robusthet i prosjektet var skjerpet. Serck-Hansen forklarte at den negative beslutningen ble formidlet direkte til Biofuel AS via Sjur Haugen.

Slik retten forstår saksøkerne, mener de at Statoils negative investeringsbeslutning utelukkende skyldtes Quote A. Retten har ingen holdepunkter for å trekke Serck-Hansens forklaring om de kommersielle vurderingene av prosjektet i tvil. Retten viser også til at Biofuel AS ikke hadde noe rettskrav på en positiv investeringsbeslutning. Retten kan ikke se at verken den negative investeringsbeslutningen, opptreden forut for denne, og formidlingen av denne til Biofuel AS, har vært uaktsom eller illojal fra Statoils side.

Retten kan heller ikke se at Statoils kontakt med Biofuel AS og Perennial Bioenergy AS utover februar 2009 på noen som helst måte har vært rettsstridig. Det ble gjennomført flere møter denne måneden, hvor blant annet Serck-Hansen ga en begrunnelse for sin negative investeringsbeslutning. Biofuel AS og Perennial Bioenergy AS hadde nok håpet på å få Statoil med på et nedskalert investeringsscenario, men i følge Serck-Hansen

forhandlet Statoil aldri om dette. Under enhver omstendighet kan ikke retten se at saksøkerne har sannsynliggjort at Statoil handlet uaktsomt eller illojalt overfor Biofuel AS i denne perioden.

I løpet av februar 2009 tok representanter for Biofuel AS og Perennial Bioenergy AS kontakt med Statoil, med sikte på å få ytterligere opplysninger fra IDD-rapporten. Perennial Bioenergy AS søkte bistand hos advokat Thomas Abrahamsen i Kluge Advokatfirma. Under taushetsløfte om identiteten til Diligence, fikk han adgang til å stille ytterligere spørsmål til Diligence. Som Abrahamsen forklarte, gjorde Biofuel AS og Perennial Bioenergy AS det beste i en umulig situasjon. Det var ikke tid og penger igjen i Biofuel AS til å gjøre en nødvendig og omfattende gransking av Quote A i Ghana – noe som var viktig for å tiltrekke seg investorer.

I en undersøkelsesrapport datert 23. februar 2009 fra Perennial Bioenergy AS og Biofuel AS, fremkommer det at Diligence ga opplysninger om blant annet navnet til mellommannen XX; at kilden til Quote A var et ikke-navngitt styremedlem i Perennial Bioenergy AS; at vedkommende hadde kommet med utsagnet i en telefonsamtale med Diligence sin representant i 2008; at Quote A skal ha angått en betaling enten fra Perennial Bioenergy AS eller fra Biofuel AS i anledning Jathropa-virksomheten; at den som skal ha mottatt betalingen, var en ukjent offentlig tjenestemann i Ghana; og at pengeoverføringen skjedde enten i Ghana eller i London. En annen navngitt person tilknyttet Biofuel AS, ble oppgitt som en person som «*would likely be aware of this meeting (described in Quote A) or of transfer of money occurring*». Undersøkelsesrapporten fant ikke grunnlag for å si at forholdet som er gjengitt i Quote A, hadde skjedd eller ikke.

Avgjørende for retten er at det fremkommer ingenting fra disse undersøkelsene som stiller Statoil i et rettslig ansvar overfor saksøkerne. Til tross for at Abrahamsen fikk tilgang til opplysningene mot taushetsplikt, kan ikke retten se at Statoil på noen som helst måte handlet illojalt eller rettstridig overfor Biofuel AS. Situasjonen var at Biofuel AS fikk tilgang til noen flere konkrete opplysninger om Quote A, enn det Statoil selv hadde mottatt fra Diligence i IDD-rapportene.

Retten er således kommet til at Statoil ikke handlet illojalt og uaktsomt overfor Biofuel AS i tiden etter møtet den 30. januar 2009.

4.5.6 Spørsmål om Quote A er fabrikkert og om Statoil kan holdes ansvarlig for dette

Retten behandler videre saksøkernes anførsel om at Quote A ble fabrikkert, og at Statoil er ansvarlig for dette. Når det gjelder spørsmålet om Statoil kan identifiseres med Diligence, og holdes ansvarlig etter regler om identifikasjon, viser retten til drøftelsen ovenfor om kontraktshjelperansvaret, arbeidsgiveransvaret og organansvaret. Spørsmålet retten behandler her, er om Statoil kan holdes ansvarlig for egen uaktsomhet eller sine ansattes uaktsomhet i gjennomføringsfasen.

I lys av saksøkernes anførsel om at Quote A var fabrikkert, og at Statoil må holdes ansvarlig for dette, førte Statoil Trefor Williams fra Diligence som vitne til å forklare seg om bakgrunnen for Quote A. Under hovedforhandlingen navnga Williams en italiensk journalist som Diligence hadde benyttet. Journalisten hadde erfaring fra Ghana, og skal ha hatt et bekjentskap med et mannlig styremedlem i Perennial Bioenergy AS. Også dette styremedlemmet ble navngitt av Williams under hovedforhandlingen. Williams forklarte at journalisten var i telefonisk samtale med styremedlemmet, og da skal styremedlemmet ha uttalt Quote A. Diligence hadde brukt journalisten i tidligere saker, og hadde positive erfaringer med ham. I følge Williams, fikk ikke journalisten større betaling for å ha avdekket et «rødt flagg», enn om han ikke gjorde det. Det var ikke slik de jobbet. Diligence hadde hatt andre saker hvor journalisten ikke hadde avdekket noe «rødt flagg». Williams mente at journalisten var meget troverdig. Det var bakgrunnen for at Diligence kunne gå videre til Statoil med opplysningen, til tross for at dette bare var basert på én kilde. Retten tilføyer at i følge Williams, avdekkes liknende «røde flagg» som Quote A, i bare noen svært få saker i løpet av et år.

Saksøkerne førte styremedlemmet i Perennial Bioenergy AS som vitne. Han kunne ikke erindre noe kjennskap til den italienske journalisten, og han benektet å ha kommet med Quote A. Igjen mener retten det ikke er nødvendig for avgjørelsen, å navngi de angivelige impliserte i dommen.

Retten bemerker at journalisten ikke ble ført som vitne under hovedforhandlingen, og retten kan vanskelig se at saksøkerne hadde mulighet til å føre vedkommende som vitne under hovedforhandlingen. Begrunnelsen er at Statoil, før hovedforhandlingen, ikke hadde opplyst om journalistens rolle i saken. Opplysningene var, i følge advokat Eggen, nye for ham og Statoil helt frem til kort tid før Williams vitneforklaring. Retten bemerker også

at Trefor Williams ikke hadde tatt del i den angivelige samtalen med styremedlemmet i Perennial Bioenergy AS. Disse omstendighetene svekker nødvendigvis verdien av bevisene omkring Quote A, som ble presentert under hovedforhandlingen.

Saken er imidlertid ikke anlagt som en korrupsjonssak, og det bærer bevisførselen preg av. Saksøkerne har påstått at Statoil hefter for et fabrikkert Quote A. Slik saken er belyst, er det etter rettens oppfatning ikke mulig å ta stilling til om hendelsen i Quote A har skjedd eller ikke. Saksøkerne har ikke sannsynliggjort at Quote A ikke har skjedd. For ordens skyld bemerker også retten – av hensyn til de impliserte – at det heller ikke er sannsynliggjort at Quote A faktisk har skjedd. Avgjørende er at saksøkerne ikke har sannsynliggjort at Quote A ble fabrikkert.

Retten bemerker også for ordens skyld at det ikke er godt gjort at Statoil har ment at beskrivelsen i Quote A faktisk har skjedd. Statoil påstod heller aldri noe slikt under hovedforhandlingen. Statoil ASA har betraktet Quote A som et risikoforhold, et «rødt flagg».

Foranlediget av saksøkernes anførsler under hovedforhandlingen, om at saken ikke er godt nok belyst omkring Quote A, understreker retten at *selv om* det skulle legges til grunn at Quote A var fabrikkert, kan ikke Statoil holdes automatisk ansvarlig for dette. Som påpekt ovenfor, kan ikke Statoil holdes ansvarlig etter identifikasjonsregler. Valget av Diligence var også aktsomt. Retten mener at saksøkerne heller ikke har sannsynliggjort at Statoil kjente til – eller burde kjenne til detaljer om utføring av undersøkelsene til Diligence og bruk av kilder. Saksøkerne har ikke sannsynliggjort at Statoil faktisk har medvirket til selve undersøkelsene – bortsett fra å sette bort oppdraget til Diligence. Så lenge valget av Diligence var aktsomt, var det i utgangspunktet ikke i strid med god forretningsskikk eller på annen måte uaktsomt å stole på, eller ta opplysningene fra Diligence på alvor. Slik retten ser det, var det Diligence som faktisk stod for utførelsen av undersøkelsene. Verken de fremlagte IDD rapportene, eller den øvrige bevisførselen, viser at Statoil var involvert i Diligence sitt arbeid, eller at Statoil hadde detaljkunnskaper om kilder og deres arbeidsutførelse. Statoils håndtering av IDD-rapportene overfor Diligence, som er behandlet ovenfor, underbygger med styrke dette.

Saksøkerne har vist til rammeavtalen mellom Statoil og Diligence, og særlig punkt 6.3 og 6.4 om at Statoil har forbeholdt seg retten til å godkjenne personell som benyttes av Diligence, og at Diligence ikke kan «subcontract» hele eller deler av avtalen videre. Slik retten forstår dette, kreves det godkjenning fra Statoil, før Diligence setter ut hele eller deler av oppdraget til underleverandører. For retten er det uklart om bruken av den italienske journalisten overhodet aktualiserer punkt 6.4 om å sette bort arbeidet til andre. Retten kan ikke se at disse bestemmelsene innebærer at valget av Diligence var uaktsomt, eller at gjennomføringen av oppdraget skjedde på en erstatningsbetingende måte. Slik retten ser det, var rammeavtalen i første omgang et anliggende mellom Statoil og Diligence. Videre har ikke saksøkerne sannsynliggjort at det har skjedd et kontraktsbrudd fra Diligence sin side om gjennomføringen av oppdraget – og viktigere – som Statoil må lastes for *overfor saksøkerne*.

Retten er kommet til at saksøkerne ikke har sannsynliggjort at Quote A var fabrikkert, eller at undersøkelsene på annen måte er utført på en uforsvarlig måte fra Statoils side.

4.5.7 Spørsmål om Statoil i eller gjennom media har handlet illojalt eller uaktsomt.

Retten går over til å behandle saksøkernes siste anførsel om at Statoil i eller gjennom media har handlet illojalt eller uaktsomt.

Retten tar kort utgangspunkt i at enhver har rett til ytringsfrihet, jf. [Grunnloven § 100](#), [EMK artikkel 10](#) nr. 1 første setning og [SP artikkel 19](#). Ytringsfriheten gjelder også for Statoil. Ytringsfriheten er likevel undergitt enkelte begrensninger, som eksempelvis ved [markedsføringsloven § 1](#). Kommersielle ytringer har imidlertid generelt et mindre krav på vern enn for eksempel politiske, vitenskapelige eller kunstneriske ytringer, se eksempelvis [LB-2012-35181](#) med henvisning til Lunde: God forretningsskikk næringsdrivande i mellom, s. 460-461.

Den 23. februar 2009 hadde Stavanger Aftenblad en artikkel med overskriften «*Korrupsjonsmistanker mot Biofuel*». I denne artikkelen er det ikke referert til noen uttalelser fra Statoil. Det er klart at Statoil i denne forbindelse ikke har uttalt seg i strid med god forretningsskikk eller på en uaktsom måte.

Stavanger Aftenblad hadde et nytt oppslag den 24. februar 2009 med overskriften «*Droppet Biofuel*». Her uttalte Statoil v/informasjonssjef Øystein Johannesen at selskapet vurderte å investere i Biofuel AS i Ghana, men at Statoil ikke gikk videre «*ut fra en helhetsvurdering*». Retten fremhever at det er Stavanger Aftenblad som bringer frem og stiller spørsmål om korrupsjonsmistanker. Til dette svarte Statoil at det var gjennomført en Due diligence, slik Statoil gjør med alle selskaper de vurderer å gjøre forretninger med. Johannesen uttalte at «*hvilke resultater vi kommer frem til i disse prosessene, kommenterer vi aldri*». Det står uttrykkelig i artikkelen at Johannesen ikke ville kommentere om mistanken er anmeldt til politiet. På konkret spørsmål fra Aftenbladet om mistanke mot styremedlemmer i Perennial, uttalte Johannesen: «*Det kan jeg ikke kommentere*». Aftenbladet stilte deretter et generelt spørsmål om rutiner, som Johannesen besvarte. Retten kan imidlertid ikke se at hans uttalelse om rutiner gjaldt Biofuel AS eller Perennial konkret. Retten finner det klart at Statoil i denne artikkelen ikke har handlet i strid med god forretningsskikk eller uaktsomt.

Stavanger Aftenblad hadde et nytt oppslag den 24. februar 2009 med overskriften «*Mistenkt styremedlem har ikke vært i Ghana for Perennial*». Styremedlemmet uttalte seg om mistanker. Artikkelen har ingen uttalelser fra Statoil. Tvert imot uttalte styremedlemmet at Statoil ikke har mistenkt noen for korrupsjon, men bare brakt videre opplysninger fra selskapsgjennomgangen. Retten finner det klart at Statoil i denne artikkelen ikke har handlet i strid med god forretningsskikk eller uaktsomt.

Stavanger Aftenblad hadde et nytt oppslag den 4. mars 2009 med overskriften «*StatoilHydro avviser ansvar for problemer*». Her fremgår det at Øystein Johannesen ikke ønsker å kommentere saken eller svare på spørsmål fra Aftenbladet. Han uttalte imidlertid skriftlig at det er urimelig å tillegge Statoil ansvar for Biofuel AS sin økonomiske situasjon; at de ikke har holdt noe skjult; og at de på noe tidspunkt ikke har rettet anklager mot enkeltpersoner involvert i noen av selskapene. Retten finner det klart at Statoil i denne artikkelen ikke har handlet i strid med god forretningsskikk eller uaktsomt.

Retten bemerker også at styreleder Jan Reinås uttalte følgende til Stavanger Aftenblad den 26. februar 2009 om spørsmål om Statoils fremgangsmåte i saken: «*Så vidt jeg forstår har de fått servert korrupsjonsmistanken av andre. Dermed er det kanskje ikke åpenbart at det er StatoilHydro alene som skal klarere den ut*».

Retten bemerker at Stavanger Aftenblad har hatt en rekke andre oppslag om saken, men retten kan ikke se at disse knytter seg til illojale eller uaktsomme opplysninger fra Statoil.

Den 9. mars 2009 hadde informasjonssjef Øystein Johannesen et innlegg i Stavanger Aftenblad om medieomtalen i saken. Han uttalte at «*det er ikke korrekt at StatoilHydro har valgt å la være å investere i Biofuel som følge av bakgrunnsundersøkelsen det refereres til i mediene. Ut fra en helhetlig forretningsmessig vurdering ble det besluttet ikke å gå inn på eiersiden i selskapet; noe som også ble kommunisert til representanter for Biofuel og eierselskapet Perennial*».

Retten mener at disse uttalelsene bare er av korrigerende art, og at de bekrefter tidligere uttalelser fra Statoil.

Johannesen uttalte videre: «*Det er gjengitt i mediene at StatoilHydros leverandør gjorde et funn som kunne indikere at uregelmessigheter hadde forekommet. StatoilHydro fant det riktig å dele denne informasjonen med Biofuel AS. Etter ønske fra Biofuel AS har vi bidratt til at de kunne få ytterligere bakgrunnsinformasjonen*».

Saksøkerne har anført at disse uttalelsene innebærer en bekreftelse fra Statoil om en korrupsjonsmistanke. Retten er ikke enig. Statoil kommenterte her bare informasjon som Biofuel AS og Perennial selv har kommentert tidligere i media. Det er rettens solide inntrykk at det enten er Biofuel AS selv, eller media, som har holdt saken levende i media – ikke Statoil. Statoil har i hovedsak ikke ønsket å kommentere saken i media. Etter rettens syn, har Statoil hatt et rettmessig behov for å korrigere feil og uklarheter, og svare på kritiske spørsmål fra media om selskapets håndtering av saken. Statoils ytringer har ikke vært av kommersiell art. Uttalelsene ble ikke fremsatt som et ledd i Statoils markedsføring. Markedsføringsloven innebærer derfor ikke noen vesentlig begrensning av ytringsfriheten i dette tilfellet. Retten finner det klart at Statoil i denne artikkelen ikke har handlet i strid med god forretningsskikk eller uaktsomt.

Saksøkerne har klandret Statoil for at selskapet ikke gikk aktivt ut i media og støttet Biofuel AS. I følge saksøkerne burde Statoil ha avkreftet mistanken. Retten er ikke enig. Det var på det tidspunktet ikke faktisk grunnlag for Statoil å avkrefte opplysningene. Saksøkernes anførsel gjelder et handlingsalternativ for Statoil, som ikke var rimelig og reelt.

Saksøkerne har også anført at media ikke ville ha dekket saken i utgangspunktet, hadde det ikke vært for at noen i Statoil bekreftet korrupsjonsmistanken overfor journalisten. Til dette bemerker retten at saksøkerne ikke har fremlagt noen beviser som underbygger en slik anførsel. Retten viser også til at Statoil forholdt seg

utelukkende til Biofuel AS i møtene den 18. desember 2008 og 30. januar 2009. Biofuel AS valgte å videreformidle opplysningene til sine eiere. Retten viser også til forklaringen til Steinar Kolnes om at også andre personer i Ghana, kunne hatt interesse av å lekke informasjon til media.

Retten finner det klart at Statoil ikke har handlet i strid med god forretningsskikk eller uaktsomt overfor Biofuel AS.

Saksøkerne har også anført at Statoil er ansvarlig etter [verdipapirhandelloven § 3-9](#) om at ingen må benytte urimelige forretningsmetoder ved handel i finansielle instrumenter.

Retten kan ikke se at bestemmelsen overhodet kommer til anvendelse. Slik saken er anlagt av saksøkerne, er det snarere et spørsmål om hvilke handlinger Statoil har utført for å *unnlate* å handle aksjer i Biofuel AS. Statoil har ikke drevet med handel i Biofuel AS sine aksjer. Det var en intensjonsavtale om mulig kjøp av aksjer, men noe kjøp kom ikke i stand. Slik retten ser det, faller situasjonen utenfor virkeområdet i [verdipapirhandelloven § 3-9](#). Under enhver omstendighet har ikke saksøkerne sannsynliggjort at Statoil har benyttet urimelige forretningsmetoder i denne saken. Retten viser til den omfattende drøftelsen ovenfor som også gjør seg gjeldende her.

Retten er kommet til at saksøkerne ikke har sannsynliggjort noe erstatningsgrunnlag. Statoil har handlet lojalt og aktsomt. Forretningsmetodene har heller ikke vært urimelige. Statoil skal frifinnes fra erstatningskravene. Det følger av dette, at Statoil også må frifinnes fra oppreisningskravene, siden Statoil har handlet rettmessig.

Retten trenger ikke å ta stilling til om noen krav var foreldet.

Uten at det har betydning for saken, tillegger retten kort at det er klart at saksøkerne heller ikke har sannsynliggjort noe økonomisk tap som står i en adekvat årsakssammenheng med et ansvarsgrunnlag. Inntektstapene er ikke dokumentert. Det er ikke dokumentert at Statoils handlinger forårsaket konkursen i Biofuel AS. Likviditeten til Biofuel AS var svært lav i slutten av 2008, og da kom også finanskrisen. Det var en vanskelig periode å få risikokapital. Verdiene av de tapte aksjene er ikke dokumentert, bortsett fra verdien av noen av aksjene under en misjon i 2007. Retten antar at det må være verdien av aksjene på handlingstidspunktet som i tilfelle er gjenstand for erstatning. Det er også noe uklart hvilke krav som faktisk er overdratt fra Biofuel AS dets konkursbo, og ikke minst i hvilken grad Biofuel AS var påført et økonomisk tap som følge av Statoils handlinger – når man ser bort fra at Statoil faktisk hadde rett til å treffe en negativ investeringsbeslutning.

Statoil frifinnes.

5. Sakskostnader

Statoil har fått medhold fullt ut, og har således vunnet saken. Statoil har som hovedregel krav på full erstatning for sine sakskostnader, jf. [tvisteloven § 20-2](#) første og annet ledd. Det er bare nødvendige kostnader ved saken som er gjenstand for erstatning, jf. [tvisteloven § 20-5](#) første ledd.

Advokat Kyrre Eggen fremla en kostnadsoppgave under hovedforhandlingen på totalt kr 1.434.166. Kostnadsoppgaven gjelder advokat Eggens arbeid med saken, og arbeidet til rettslig medhjelper Eline Thorsrud. Det er ikke krevd erstatning for merverdiavgift.

Saksøkerne har bestridt kravet, og mener at det er for høyt.

Innen en frist som retten satte for å supplere oppgaven, fremsatte advokat Eggen en oppdatert kostnadsoppgave på kr 1.536.341 i e-post av 20. januar 2017. På noen punkter ble oppgaven redusert, men kravet ble økt for arbeid frem til hovedforhandlingen. Retten bemerker at selv om antall timer i saksforberedelsen ble redusert i den nye kostnadsoppgaven fra 346,25 til 311,25 timer, økte kravet fra kr 786.900 til kr 850.235.

Retten tar ikke hensyn til det økte salærkravet for arbeid frem til hovedforhandlingen, idet dette ikke ble inngitt ved rettsmøtets avslutning. Kjente kostnader skal fremlegges innen hovedforhandlingens avslutning, for å fremme effektiv og kontradiktorisk behandling av kravet. I motsatt fall, tapes kravet.

Retten bemerker også at arbeid med avvisningsspørsmålet er oppgitt til å være 34 timer, totalt kr 86.625. Avvisningsspørsmålet var reist av Statoil. Siden retten tillot at saken skulle fremmes, finner retten det ikke rimelig at saksøkerne skal belastes for Statoils arbeid med dette.

Retten viser også til at den under saksforberedelsen behandlet et krav fra Statoil om referatforbud i IDD-rapportene. Statoil fikk ikke medhold fullt ut. Det er rimelig å gjøre et skjønnsmessig fratrekk i kostnadsoppgaven også for arbeid knyttet til denne avgjørelsen.

Det samlede timetallet i saken er noe høyt. Retten viser imidlertid til at saken er blitt gammel, og dette er noe som Statoil ikke kan lastes for. Saken ble stanset i en lengre periode, og retten antar at også dette har hatt noe innvirkning på den samlede arbeidsmengden i saken.

Retten viser videre til at saksøkerne anla et omfattende søksmål. Både kravene og påstandsgrunnlagene har vært omfattende. Saksøkerne har vært selvprosederende etter overføringen av saken til Jæren tingrett. Under saksforberedelsen fant retten det nødvendig å be om flere avklaringer fra saksøkerne og gi veiledninger. Retten antar at også dette har bidratt til økte sakskostnader fra Statoils side.

Statoil måtte rimeligvis ta søksmålet på alvor. Retten finner ikke grunn til å kutte kostnadskravet i betydelig grad. I lys av sakens omfang, har retten ingen innvendinger mot bruken av en rettslig medhjelper under prosessen.

Reiseutgifter og hotellutgifter er krevd med kr 55.935. Retten bemerker at dette omfatter to personer og to reiser tur/retur Oslo-Sola. Hovedforhandlingen gikk over seks rettsdager. Kravet er høyt, men anses å ligge innenfor hva som er nødvendig. Tilsvarende gjelder utgiftene til vitner.

Etter en skjønnsmessig vurdering av de nødvendige kostnadene i saken, er retten kommet til at saksøkerne skal erstatte Statoils sakskostnader med kr 1.280.000.

Retten mener at unntaksbestemmelsene i [tvisteloven § 20-2](#) tredje ledd og [§ 20-4](#) ikke kommer til anvendelse. Retten kan ikke se at tungtveiende grunner gjør det rimelig å gi helt eller delvis fritak fra ansvar. Retten har ikke vært i tvil om resultatet, og enkelte av rettens vurderinger har tidligere vært prøvd i mortifikasjonssaken. Styrkeforholdet mellom partene tilsier fritak, men retten mener at dette alene ikke utgjør noen tungtveiende grunn i denne saken.

Retten finner ikke grunn til å skille mellom saksøkerne i erstatningsansvaret. Kostnadsansvaret er solidarisk.

Domsslutning

- 1. Statoil ASA frifinnes.*
- 2. Arne Helvig, Ove Martin Kolnes, Steinar Kolnes, United Corporation Company AS og HelCon Ltd. betaler – i fellesskap – 1 280 000 – enmilliontohundreogåttitusen – kroner i sakskostnader til Statoil ASA innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelser.*